

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

(повне найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

на тему

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ
СТАНОМ БАНКУ (НА МАТЕРІАЛАХ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»)**

**INCREASING THE EFFICIENCY OF MANAGING THE BANK'S FINANCIAL
CONDITION (ON MATERIALS OF JSC «RAIFFEISEN BANK AVAL»)**

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
(назва освітньої програми)

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи ФБСм-21
Сидорук Богдана Ігорівна

(підпис)

Керівник: к.е.н., доцент
Мостовенко Наталія Анатоліївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» грудня 2023 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент Дорош Вікторія Юріївна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: бізнесу та права

Кафедра: фінансів, банківської справи та страхування

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Вікторія ДОРОШ

« ____ » _____ 2023 р.

З А В Д А Н Н Я ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сидорук Богдані Ігорівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Підвищення ефективності управління фінансовим станом банку (на матеріалах АТ «Райффазен Банк Аваль»)

Керівник роботи: *к.е.н., доцент Мостовенко Наталія Анатоліївна*

затверджені наказом закладу вищої освіти від «04» січня 2023 р. № 04/01-02.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «08» грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи

Статистичні дані, літературні джерела за темою дослідження, річні фінансові звіти банку, законодавчі та нормативні акти, що регламентують діяльність банківських установ, аудиторські висновки до річної фінансової звітності

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):
Вступ

Розділ 1

Розділ 2

Розділ 3

Висновки

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Функціонально-системні вимоги банківництва, що формують поняття «фінансовий стан банку»

2. Динаміка основних показників діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»

3. Динаміка ключових статей доходів та витрат АТ «Райффайзен Банк Аваль»

4. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ «Райффайзен Банк Аваль»

5. Стан показників ділової активності АТ «Райффайзен Банк Аваль» в частині пасивів

6. Динаміка показників ділової активності АТ «Райффайзен Банк Аваль» в частині активів

7. Динаміка показників ефективності діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»

8. Розрахунок та динаміка показника чистої процентної маржі АТ «Райффайзен Банк Аваль»

9. Співставлення частки депозитів юридичних осіб у зобов'язаннях та питомої ваги портфеля цінних паперів у дохідних активах АТ «Райффайзен Банк Аваль»

10. Розрахунок та динаміка мертвої точки прибутковості АТ «Райффайзен Банк Аваль»

11. Реалізація системного підходу в управлінні фінансовим станом банку

12. Графічна модель збалансованості корпоративного зростання АТ «Райффайзен Банк Аваль»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1</i>	<i>Мостовенко Н.А.</i>		
<i>Розділ 2</i>	<i>Мостовенко Н.А.</i>		
<i>Розділ 3</i>	<i>Мостовенко Н.А.</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Ніколаєва А.М.</i>		
<i>Гарант ОП</i>	<i>Дорош В.Ю.</i>		
<i>Показник запозичень тексту</i>		____%	
<i>Академічна доброчесність</i>	<i>Іщук Л.І.</i>		

7. Дата видачі завдання «01» лютого 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	До 12.01.2023 р.	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	До 01.09.2023 р.	
3.	<i>Розділ 1</i>	До 22.09.2023 р.	
4.	<i>Розділ 2</i>	До 20.10.2023 р.	
5.	<i>Розділ 3</i>	До 10.11.2023 р.	
6.	<i>Висновки</i>	До 15.11.2023 р.	
7.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	До 18.11.2023 р.	
8.	<i>Формування додатків</i>	До 21.11.2023 р.	
9.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	До 23.11.2023 р.	
10.	<i>Нормоконтроль</i>	До 25.11.2023 р.	
11.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	До 01.12.2023 р.	
12.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту. Попередній захист роботи</i>	До 08.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (Сидорук Б. І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (Мостовенко Н.А.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Сидорук Б. І. Підвищення ефективності управління фінансовим станом банку (на матеріалах АТ «Райффазен Банк Аваль»). – Рукопис. Кваліфікаційна робота здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі роботи досліджено концептуальні засади управління фінансовим станом банківських установ.

Аналітичний розділ кваліфікаційної роботи присвячено оцінюванню фінансового стану АТ «Райффазен Банк Аваль», а також на доведення справедливості сформульованих гіпотез, якими є: гіпотеза № 1, яка передбачає, що рівень концентрації кредитного портфеля впливає на ефективність управління фінансовим станом банку; гіпотеза №2, яка передбачає, що зменшення сталості ресурсної бази призводить до необхідності застосування стратегії хеджування ризиків та підтримки ліквідності; гіпотеза №3, яка передбачає що рівень трансформації зобов'язань банку впливає на ефективність формування ним дохідної маржі. Справедливість сформульованих гіпотез доведено.

У третьому розділі обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності управління фінансовим станом банку, а саме за напрямками: застосування системного підходу в управлінні та впровадження концепції прогнозування за критеріями збалансованого зростання.

У висновках узагальнено інформацію, відображену в трьох попередніх розділах роботи.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, ліквідність, надійність, ділова активність, рейтингування, аналіз, оцінка, збалансоване зростання.

ANNOTATION

Sydoruk B. Increasing the efficiency of managing the bank's financial condition (on materials of JSC «Raiffeisen Bank Aval»). – Manuscript. Qualification work of the applicant of the second (master's) level of higher education in the specialty 072 Finance, Banking and Insurance of the educational-professional program «Finance, Banking and Insurance». Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023.

The master's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used sources and appendices.

The first chapter of the work examines the conceptual principles of managing the financial condition of banking institutions.

The analytical section of the qualification work is devoted to assessing the financial condition of JSC «Raiffazen Bank Aval», as well as proving the correctness of the formulated hypotheses, which are: hypothesis № 1, which assumes that the level of concentration of the loan portfolio affects the effectiveness of managing the bank's financial condition; hypothesis № 2, which predicts that a decrease in the stability of the resource base leads to the need to apply a strategy of hedging risks and maintaining liquidity; hypothesis № 3, which assumes that the level of transformation of the bank's liabilities affects the effectiveness of its formation of the income margin. The validity of the formulated hypotheses has been proven.

In the third section, the main areas of increasing the efficiency of the management of the bank's financial condition are substantiated, namely, in areas such as: the application of a systemic approach in management and the implementation of the concept of forecasting based on the criteria of balanced growth.

The conclusions summarize the information presented in the three previous sections of the work.

Keywords: financial stability, financial condition, liquidity, reliability, business activity, rating, analysis, assessment, balanced growth.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ БАНКУ	10
1.1 Сутність поняття «фінансовий стан» у банківській діяльності.....	10
1.2 Сучасні методики оцінювання фінансового стану банку та їх характеристика.....	15
1.3 Завдання та принципи управління фінансовим станом банку.....	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ Й ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ	
«РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»	24
2.1 Методичні підходи до обґрунтування гіпотез дослідження щодо управління фінансовим станом банку.....	24
2.2 Загальна характеристика розвитку банківської системи України та основні показники фінансової діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»...	28
2.3 Перевірка достовірності гіпотез щодо управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль».....	45
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ	
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ БАНКУ	52
3.1 Обґрунтування системного підходу в управлінні фінансовим станом банку.....	52
3.2 Застосування критеріїв збалансованого зростання як способів підвищення ефективності управління фінансовим станом банку.....	57
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність теми. Система фінансового менеджменту банку охоплює широке коло питань, пов'язаних із управлінням фінансами банківської установи та організацією її фінансової діяльності. Банківську діяльність неможливо здійснювати поза системними підходами, банківництво гостро залежне від стану економічної та фінансової систем, конкуренції у банківській сфері. Тому усі банківські установи другого рівня зацікавлені у підтримці високого рівня фінансової стійкості, тобто вивчення власного фінансового стану, порівняння його із конкурентами та пошуку стратегій його поліпшення. Тому актуальною теоретичною та практичною проблемою, на нашу думку, є розуміння методології вивчення фінансового стану банку, уточнення дефініцій, безпосередньо пов'язаних із поняттям фінансового стану та пошуку шляхів підвищення управління фінансовим станом банківської установи з огляду на максимально комплексну оцінку чинників, що його визначають.

Слід зазначити, що наукові дискусії вітчизняних дослідників більшою мірою присвячені вивченню фінансової стійкості банків та банківської системи. Зокрема цьому питанню приділяли увагу такі вчені як: Варцаба В. І. [3; 4], Дзюблюк О. В. [10], Довгаль Ю. С. [11], Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергєєва О. С. [14], Малахова О. Л., Михайлюк Р. В. [23], Рисін В. В. [36], Савченко Т. Г., Джолос А. В. [37], Шмиголь Н. М. [45] та ін. Теоретичні та практичні аспекти діагностики фінансового стану банків й банківської системи стали предметом дослідження таких вітчизняних науковців як: Вінниченко О. В. [6], Грудзевич У. І. [9], Лисенок О. В. [21], Неізнестна О. В. [26], Самородов Б. В., Семенцов Р. В. [39; 40; 41] та ін. Також зустрічаються дослідження, в яких поняття фінансового стану та фінансової стійкості уживаються як синоніми.

Тому, зважаючи на важливість правильного розуміння обох понять для функціонування як банку, як господарської одиниці, так усієї банківської системи, виникає потреба у доопрацюванні методологічних аспектів аналізу й оцінювання фінансового стану банку, виявленні чинників його змін.

Мета дослідження полягає у теоретичному дослідженні основних концепційних засад, що стосуються поняття «фінансовий стан» банку, а також в обґрунтуванні практичних інструментів поліпшення ефективності управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання:

- з'ясувати сутність категорії «фінансовий стан банку»;
- вивчити методичні прийоми з оцінювання фінансового стану банків, їх основні відмінності, мету, переваги та недоліки;
- виявити основні завдання управління фінансовим станом банку, виокремити його основні принципи;
- розробити та обґрунтувати гіпотези щодо управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- проаналізувати основні показники банківської системи та фінансової діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- дослідити напрями змін фінансового стану АТ «Райффайзен Банк Аваль» із застосуванням відомих методик та практик фінансового аналізу діяльності банку;
- здійснити перевірку й обґрунтувати гіпотези управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- обґрунтувати необхідність застосування системного підходу в управлінні фінансовим станом банку з огляду на зміну регулятивних підходів та сучасних викликів;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль» шляхом побудови моделей збалансованого зростання та раціонального збільшення активів.

Об'єктом кваліфікаційної роботи магістра є АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Предметом дослідження виступають теоретичні та методологічні засади оцінки фінансового стану банківської установи, показники й фінансові результати діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль».

В ході дослідження були використані такі емпіричні *методи дослідження* як: опис, порівняння, вимірювання для виявлення динаміки змін фактичних показників та розрахованих коефіцієнтів та фінансово-економічних показників. Для одержання висновків у другому розділі роботи використано прийоми та інструменти статистичного методу. Також у теоретичному та проектному розділах роботи для розв'язання дослідницької проблеми управління фінансовим станом банківської установи були застосовані методи загального логічного пізнання (аналіз, синтез, узагальнення, системний підхід, сходження від загального та конкретного).

Джерелами *інформаційної бази* кваліфікаційної роботи стали нормативно-правові акти, інструкції, положення, роз'яснення, методичні рекомендації, розроблені Національним банком України, результати наукових публікацій, монографічна література, матеріали науково-практичних конференцій щодо питань фінансового менеджменту в банках, інша навчальна та методична література, консолідована річна фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Наукова новизна дослідження полягає в поданні автором власного визначення поняття «фінансовий стан банку», у якому, на відміну від існуючих, підкреслено функціонально-системні вимоги банківництва.

Апробація результатів дослідження представлена у публікації: Сидорук Б. І. Bank funding as an element of the bank's resource management process. *Фінанси, банківська справа та страхування: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації: матеріали I Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 12 травня 2023 р.* Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2023. 228 с. С. 217-219.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ БАНКУ

1.1 Сутність поняття «фінансовий стан» у банківській діяльності

Управління фінансовим станом банку становить важливий компонент загальної системи банківського менеджменту. Адже фінансовий стан банку перебуває у безпосередній залежності від усіх фінансових, господарських та загалом бізнесових процесів як у макросередовищі, так і в банківській установі. На нього впливає і якість управління активами та пасивами установи, і політика щодо прийняття ризиків, і загальна концепція ведення бізнесу, банківська спеціалізація чи універсалізація бізнес-процесів. За висловлюванням вітчизняних авторів О. Вінниченко та А. Гудзя: «Оцінка фінансового стану необхідна для вирішення проблем банку, пов'язаних з його надійністю, стабільністю на конкурентному ринку, та подальшим розвитком» [6, с. 225].

Науковці Б. Самородов та Р. Семенцов також не наводять дефініцію поняття «фінансовий стан» банку, проте відстоюють позицію діагностики фінансового стану на основі концепції ризику через призму визначення ймовірності дефолту банку [40].

Отже, загалом огляд наукової літератури дає підстави стверджувати, що фінансовий стан банку подовжує вивчатися, досліджуватися, піддаватися аналізу й оцінці, проте саме поняття «фінансовий стан банку» залишається мало дослідженим і на сьогодні чітко не визначеним. Варто підкреслити, що існує також й часткова розбіжність у розумінні понять «фінансовий стан» і «фінансова стійкість» банку, оскільки іноді має місце їх підміна і використання у якості синонімів. Так, зокрема О. Неізнестна та В. Шишов зазначають про доцільність «...використовувати поняття «фінансовий стан» та «фінансова стійкість» в єдиному контексті» [26, с. 42]. Дослідники Н. Шмиголь та М. Касянок зазначають, що: «...ринкова категорія «фінансова стійкість банку» відображає фінансовий

стан банківської установи в існуючому середовищі» [45, с. 380]. У публікації В. Варцаби теж підкреслено взаємозв'язок понять фінансова стійкість та фінансовий стан банку, зокрема: «Фінансову стійкість прийнято трактувати як якісну характеристику фінансового стану банку, що визначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням банківських ресурсів і активів за умови підтримання на достатньому рівні ліквідності, платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків» [3, с. 311].

Науковці О. Малахова та Р. Михайлюк повторюють попереднє визначення й ведуть мову про «стійкий фінансовий стан комерційного банку», який: «...відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів за умов підтримання ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, зростання прибутку та мінімізації ризиків» [23, с. 38]. На нашу думку, більш методологічно виправданим є взаємозв'язок зазначених понять, але не їх тотожність. Отже, з метою виявлення змісту й логіки появи такого взаємозв'язку, варто піддати аналізу існуючі наукові підходи, представлені у вітчизняних наукових публікаціях, що узагальнені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Основні наукові підходи в тлумаченні поняття «фінансовий стан», що стосується діяльності банківських установ*

Автор	Визначення, джерело	Особливості підходу
1	2	3
Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В.	«...відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування. Сстійкий фінансовий стан забезпечує спроможність комерційного банку ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність в разі раптового її порушення» [10, с. 37]	У сутність поняття покладено перелік основних характеристик та підкреслено його практичне значення

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Лисенок О.В.	«...фінансовий стан банку – це економічне поняття, що характеризує ефективність управління фінансово-економічною діяльністю банку за допомогою певної системи аналітичних показників у чітко визначений момент часу» [21, с. 43]	Є узагальнюючою оцінкою ефективності управління банком
Герасимович А.М. та ін.	«...єдина система показників, які в узагальнюючому вигляді характеризують їх (банків) фінансовий стан» [1, с. 555]	В основу підходу покладено аналітичний підхід, основний акцент полягає у необхідності застосування певних методик (самостійно розроблених внутрішньобанківських чи загальновідомих й рекомендованих регулятором)
Вінниченко О. В., Гудзь А.В.	««...фінансовий стан банку – це економічна категорія, яка характеризує фінансово-економічну діяльність банку за допомогою певної системи аналітичних показників у чітко визначений момент часу» [6, с. 219-202]	Увага акцентована на методичному аспекті оцінки фінансового стану
Васюренко О. В., Волохата К. О.	«фінансовий стан банку, а саме: достатність капіталу, якість активів, надходження, ліквідність та чутливість до ринкового ризику» [5, с. 387]	Фінансовий стан розглядається як фактор оцінки менеджменту банку

* Джерело: сформовано автором

Як свідчать результати наукових публікацій, вчені репрезентують достатньо широке поле для дискусії, навколо визначення поняття «фінансовий стан банку», а найчастіше це поняття уживається в характеристиках систем оцінювання фінансової діяльності чи фінансової стійкості банків. Широке тлумачення поняття «фінансовий стан», що стосується кожного з економічних суб'єктів можемо знайти у фінансово-економічному словнику авторства А. Загороднього та Г. Вознюк. Під поняттям «фінансовий стан» автори визначають: «стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та існування, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами» [12, с. 546]. Звісно, що таке тлумачення не може бути застосоване в практиці банківництва, адже перебіг фінансових та господарських процесів у банку має свої особливості, що ґрунтується як на особливостях

надання послуг, так і на особливостях формування фінансових потоків, особливій конкуренції за жорсткого регулювання з боку НБУ.

Зазначимо, що найчастіше поняття «фінансовий стан» банку фігурує у публікаціях, пов'язаних із загальною проблематикою оцінювання фінансової стійкості банків, і завжди згадується при вивченні різноманітних аспектів, пов'язаних із рейтингуванням банківської діяльності. Так О. Вовчак та Н. Руцишин зазначають, що: «У банківській системі рейтинг – це становлення узагальнюючої оцінки фінансового стану банку за стандартизованою системою показників, що дозволяє розглядати усі банки з єдиної точки зору» [8, с. 372]. Т. Новікова та А. Гриженко своєю чергою зазначають, що рейтинги є: «Загальноприйнятним у всьому світі інструментом для комплексної діагностики фінансового стану та оцінки банківських структур» [37, с. 631].

Рисунок 1.1 – Основні концепційні підходи до поняття «фінансовий стан банку»*

* Джерело: сформовано автором

Незважаючи на певні концепційні відмінності, у своїх визначеннях більшість дослідників у своїх авторських визначеннях спираються на особливі системні вимоги, що стосуються найважливіших аспектів діяльності банків, як

представників групи фінансових посередників. Пропонуємо назвати цю особливість функціонально-системною, а основні аспекти цього підходу представити схематично за допомогою рисунку 1.2.

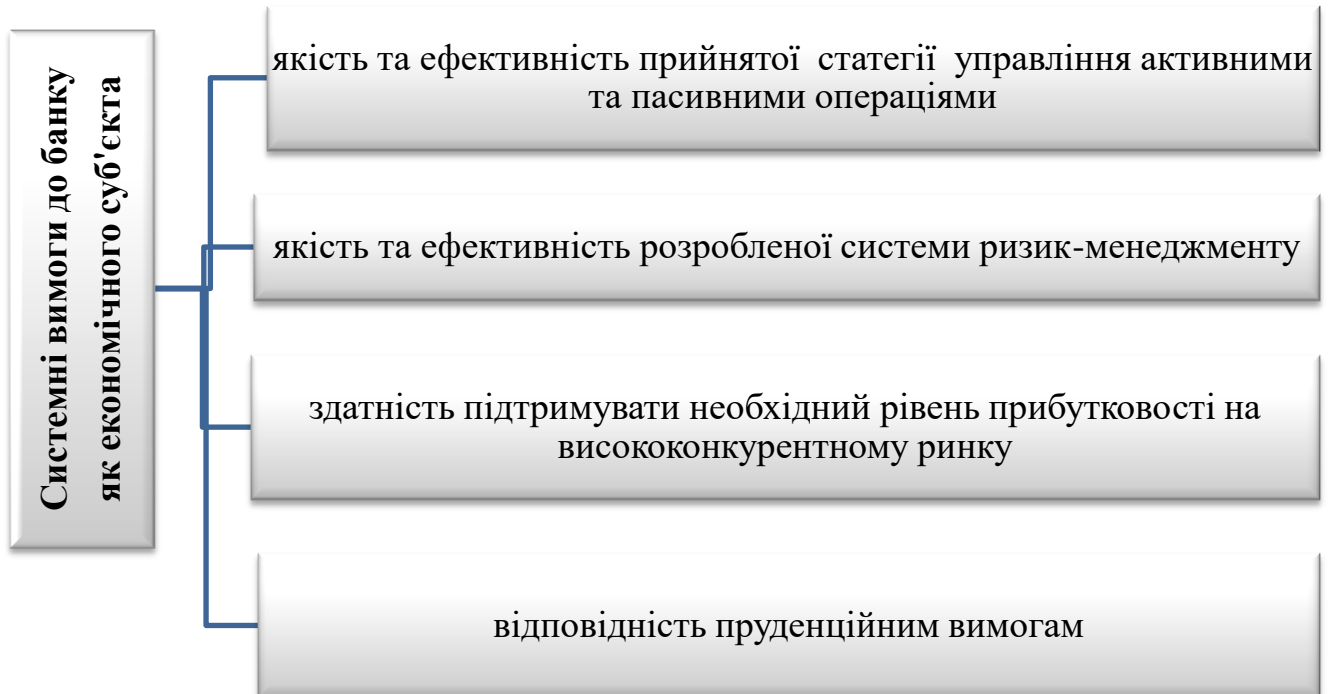

Рисунок 1.2 – Функціонально-системні вимоги банківництва, що формують поняття «фінансовий стан банку»*

* Джерело: сформовано автором

Отже, з огляду на результати дослідження, узагальнивши викладені вище факти, запропонуємо до застосування таке визначення: *фінансовий стан банку, як економічного суб'єкта, котрий займається професійною діяльністю на фінансовому ринку, виконує особливий набір дозволених законом функцій, застосовує особливий спосіб формування ресурсів та здійснення активних операцій, є зведеною характеристикою комплексної діагностики фінансової діяльності банку на предмет відповідності функціонально-системним вимогам банківництва.*

1.2 Сучасні методики оцінювання фінансового стану банку та їх характеристика

У проблематиці вивчення фінансового стану банків нині існують не лише концепційні розбіжності щодо визначення сутності цього поняття, а й має місце відсутність єдиної методики щодо оцінювання їх фінансового стану. З огляду на необхідність проведення такої оцінки ми поділяємо думку авторів О. Вінниченко та А. Гудзь, які зокрема зазначають, що: «Достовірний і своєчасний аналіз фінансового стану банку є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень з боку власників, інвесторів, партнерів, працівників податкової служби та інших учасників економічних відносин, спрямованих на зниження витрат, зростання прибутку та ринкової вартості бізнесу в цілому» [6, с. 219]. Отже, оцінювання фінансового стану банку проводиться з метою формування та реалізації фінансової стратегії розвитку установи в умовах ринку, що постійно змінюються та нових ризиків, що раніше не ідентифікувалися.

Слід зазначити, що нині розроблені й успішно застосовуються певні методики оцінювання фінансового стану банку. Одні з них характеризують банк як господарську одиницю, інші призначені вивченню банку як частини (елементу) банківської системи. За першого підходу найбільшого поширення набув коефіцієнтний метод, за другого – здебільшого використовуються певні системи оцінок, так званого, рейтингування. Як підкреслює У. Грудзевич: «Рейтингова оцінка не тільки виступає елементом підтримання репутації, іміджу банку але й дає можливість виходу на міжнародні ринки, залучення інвестицій, а також підвищує рівень поінформованості клієнтів про фінансовий стан та надійність банків» [9, с. 154]. Загалом, методики, що застосовуються національними та міжнародними рейтинговими агентствами розроблені ними самостійно, вони постійно вдосконалюються та модифікуються. Проте, як зазначає У. Грудзевич: «...практично у всіх методиках спільним є аналіз зовнішнього середовища в якому функціонує банк та оцінка основних параметрів діяльності банку: капіталу, якості активів, ліквідності, прибутковості, ризиків» [9

с. 150]. Національні уповноважені рейтингові агентства визначають кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою, яка включає інвестиційний та спекулятивний рівні. Міжнародні агентства мають власні шкали рейтингів.

Проте рейтингові системи не єдині, що використовуються для оцінки фінансового стану банку. Окрім них, відомі ще й такі як «системи дистанційного моніторингу», «комплексні системи оцінки ризиків банківської діяльності», «статистичні прогностні моделі, або системи так званого «раннього реагування» [21, с. 43]. Крім того, як зауважує згаданий автор [21, с. 42], є певна розбіжність у трактуванні цього поняття між вітчизняними та зарубіжними науковцями. Також зустрічаються й окремі авторські методики, як от авторства Р.В. Семенцова та Б. В. Самородова, у яких діагностику фінансового стану банку запропоновано здійснювати через «визначення ймовірності дефолту банку» [40, с. 40]. Такі неоднозначні характеристики різниці методик та методичних прийомів зумовлюють необхідність їх опрацювання та систематизації, результати яких представлено схематично на рисунку 1.3.

Не викликає сумнівів, що об'єктом оцінювання фінансового стану банку завжди є показники фінансової звітності, що формуються за результатами фінансової діяльності банку. А різниця у методичних підходах, на нашу думку, залежить від мети дослідження та тих суб'єктів, котрі зацікавлені та мають можливість фахово інтерпретувати одержану оціночну характеристику фінансового стану. Тому, серед найбільш поширених методик слід виділити коефіцієнтний підхід, рейтингування, яке, зазначимо, може застосовуватися як уніфікований та диференційований спосіб одночасно, а також як регулятивний підхід у макропруденційному нагляді (див. рис. 1.3).

Так, Національний банк України з 1998 року по жовтень 2020 року використовував систему рейтингової оцінки CAMELSO. Ця методика ґрунтувалася на поєднанні оцінки кількісних та якісних показників, бухгалтерського підходу та професійного судження. Складовими компонентами такої оцінки були: «капітал – Capital Adequacy (C)); якість активів – Asset Quality (A); менеджмент і корпоративне управління –Management (M); надходження –

(Earnings (E)); ліквідність – Liquidity (L); чутливість до ринкових ризиків – Sensitivity to Risk (S); операційний ризик – Operational Risk (O)» [34].

Рисунок 1.3 – Види методичних прийомів оцінювання фінансового стану банку*

*Складено автором на основі джерел [1, с. 555; 6, с. 221-224; 8, с. 373-374; 17, с. 376; 21, с. 43-45; 26, с. 43; 27, с. 632-635;]

Із жовтня 2020 року оцінка діяльності банків за рейтинговою системою CAMELSO не здійснюється, а НБУ використовує нову систему «SREP»:

(Supervisory Review and Evaluation Process). Як зазначає регулятор: «Методологія SREP, у якій враховано й компоненти рейтингової оцінки за системою CAMELSO, базується на оцінці ризиків із урахуванням аналізу поточного стану банку, його стратегії, бізнес-моделі, а також розвитку та оцінки того, як поведе себе банк в майбутньому» [15].

Проте широке застосування цієї методики в Україні повною мірою не здійснюється. Як відзначають О. Д. Вовчак та Л. О. Єндоренко: «Найбільш важливим аспектом, базовим елементом усього процесу SREP є аналіз та внутрішня оцінка достатності капіталу (ICAAP), який ще не впроваджений в банківську практику та не здійснюється вітчизняними банками. Ще одним аспектом є обмежений перелік (лише базових – кредитного, ринкового та операційного) ризиків» [7, с. 185].

Зведена характеристика певних особливостей згаданих методик, їх переваги та недоліки, представлено у таблиці 1.2.

Слід зазначити, що певний інтерес становить група методів макропруденційного аналізу. В основу таких методів покладено різні прийоми аналізу, проте ці методи мають спільне призначення: регулятивне. Наприклад через стрес-тестування здійснюється оцінка впливу на фінансові показники банку несприятливих подій.

Нормативний підхід, призначений для регулювання банківської діяльності на основі дистанційного нагляду, перевіряє дотримання банками системних вимог банківської діяльності.

Комплексні дистанційні системи моніторингу фінансового стану призначені для здійснення моніторингу бізнесової загалом та фінансової діяльності зокрема окремих банків та банківської системи в цілому, такі моніторингові системи фінансового стану інформують регулятора про ефективність застосованих управлінських дій, про необхідність реагування на зміну показників банку з боку регуляторних органів.

Таблиця 1.2 – Характеристика методик оцінювання фінансового стану банку*

Коефіцієнтний аналіз	Рейтингування	Макропруденційний аналіз
<i>Особливості методики</i>		
<p>Банк може самостійно обрати обсяг інформації для аналізу, необхідну кількість коефіцієнтів та прийоми проведення розрахунків залежно від мети, цілей та завдань аналізу. Метод може застосовуватись банками, зовнішніми користувачами.</p>	<p>Дає можливість власникам продемонструвати інвесторам привабливість банку, а потенційний інвестор чи інший контрагент банку позбавлений необхідності самостійно проводити розрахунки та перевіряти фінансовий стан банківської установи.</p>	<p>Вимагає дотримання банками необхідних економічних нормативів діяльності, виявляє якість банківських систем раннього реагування на несприятливі події, визначає потенційні проблеми та є основою для прогнозних оцінок зміни фінансового стану.</p>
<i>Призначення, мета застосування</i>		
<p>Виявити тенденції зміни окремих складових фінансового стану банку задля корекції стратегії і тактики управління фінансовою діяльністю банку. Є інструментом внутрішнього аудиту банку.</p>	<p>Надання публічним користувачам об'єктивної інформації щодо місця банків-партнерів на фінансово-кредитному ринку. Публічні рейтинги є основою прийняття особистих чи партнерських фінансових рішень, наглядові рейтинги є інструментом фінансового моніторингу діяльності банків з метою регулювання.</p>	<p>Застосовується регуляторними органами для здійснення інспекційних перевірок діяльності банків та як інструмент регулювання банківської діяльності</p>
<i>Переваги</i>		
<p>Відзначається простотою проведення розрахунків. Високий ступінь деталізації за групами показників. Вихідна інформація доступна зовнішнім користувачам.</p>	<p>Значення рейтингу легко інтерпретується. Існує можливість одержання однієї кількісної характеристики фінансового стану. Підхід застосовується як регуляторними органами так і рейтинговими агенціями. Призначений інформувати будь-яких учасників фінансового ринку (як професійних, так і непрофесійних).</p>	<p>Можливість визначення єдиної стратегії нагляду за банками. Дає можливість порівнювати вітчизняні банки не лише між собою, а й з банками інших країн.</p>
<i>Недоліки</i>		
<p>Значний обсяг розрахункових даних. Необхідність доступу до певних бухгалтерських даних, що можуть мати конфіденційний характер. Відсутність узагальнюючого показника. Різна інтерпретація значень нормативних показників</p>	<p>Необхідність застосовувати експертні судження. Місце в рейтингу залежить від загального стану банківської системи. Рейтингова оцінка міжнародних агентств прив'язана до рейтингу країни і за міжнародною шкалою не може бути вищою за суверенний рейтинг.</p>	<p>Необхідність обробки великого масиву даних. Необхідне спеціалізоване програмне забезпечення. Результати проведення оцінювання орієнтовані лише на професійних учасників фінансового ринку.</p>

* Сформовано автором на основі: [7, с. 184; 9, с. 152; 21, с. 43; 26, с. 43]

Загальні принципи оцінки фінансового стану виділені В. Варцабою: «Задовільність фінансового стану банку передбачає: по-перше, дотримання банком чинних економічних нормативів та резервних вимог, встановлених центральним банком та іншими органами влади й управління; по-друге, відповідність фінансових показників, не зарахованих до нормативних, рекомендованому рівню згідно з вітчизняним та світовим досвідом; по-третє, відповідність фінансового стану банку загальноекономічному стану країни загалом і особливостям грошового, фондового, валютного, страхового та інших ринків» [2, с. 194].

Отже, можна підсумувати, що різниця у методичних прийомах оцінювання фінансового стану залежить, насамперед, від мети такої оцінки. Уніфіковані оцінки інформують усіх учасників фінансового ринку про фінансовий стан банку-партнера. Диференційовані методики призначені для вузького кола професійних користувачів та слугують інструментом банківського нагляду та регулювання.

1.3 Завдання та принципи управління фінансовим станом банку

Як було виявлено в результаті дослідження, зміна методик та систем оцінювання фінансового стану банків пройшла своєрідні етапи еволюції – від застосування певної сукупності аналітичних показників діяльності банківських установ – до використання моделей факторного аналізу й прогнозування. Одержаний формалізований результат оцінювання фінансового стану банківської установи, процедура проведення якого може здійснюватися як самостійно в межах внутрішнього аудиту банку чи бути замовленою через рейтингові агентства, є об'єктивним підґрунтям для прийняття управлінських рішень на визначених рівнях банківського менеджменту.

Висновок про фінансовий стан банку, як було зазначено вище, є або результатом проведення внутрішнього аудиту банку, або оприлюднюється рейтинговими агентствами чи повідомляється, наприклад, регулятором в результаті дистанційного інспектування банків. Результат оцінювання

фінансового стану банку становить зміст відповідальності всіх учасників процесу управління.

Як відомо, головна мета управління фінансовим станом банку полягає в прийнятті управлінських рішень, а саме: забезпечення та підтримка конкурентоспроможності банку, його фінансової стійкості, ліквідності, надійності та платоспроможності як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках тощо.

Проте, ціль управління фінансовим станом банку, що полягає в отриманні достовірної оцінки про фінансовий стан та фінансову стійкість банку не є єдиною. Важливими цілями також є одержання достовірних та своєчасних даних про напрямки змін у фінансовому стані банку, а також виявлення чинників, що зумовили його зміну. Лише після з'ясування цих аспектів власники та менеджери спроможні розробити та застосувати стратегію і тактику поліпшення фінансового стану банку. Задля забезпечення високого рівня фінансового стану ключовими завданнями роботи банку є: врахування бізнес-моделі та особливостей функціонування банку, його місця в кредитній системі; формування необхідного обсягу фінансових ресурсів, оптимізація їх складу та структури, що забезпечуватиме збалансування джерел інвестування та напрямів вкладень банку; використання джерел інвестування задля забезпечення ефективності розвитку найбільш прибуткових бізнес-процесів у банку; підтримка необхідної якості активів; досягнення оптимального рівня ліквідності та платоспроможності банку при достатньому рівню рентабельності за показниками доходу та прибутку. Поділяючи думку В. Варцаби, О. Заславської, зазначимо, що до основних факторів впливу на фінансовий стан банку відносять: «...економічні, правові, соціальні, політичні та техніко-технологічні», а ступінь їх впливу на фінансовий стан банку «залежить від ефективності його менеджменту, пріоритетів політики банку, його стратегічних і тактичних цілей, критеріїв та принципів діяльності» [22, с. 193-194].

З огляду на призначення, особливості та мету проведення оцінювання фінансового стану банків вбачається можливим здійснити формулювання основних завдань управління фінансовим станом банківських установ (див. рис. 1.4):

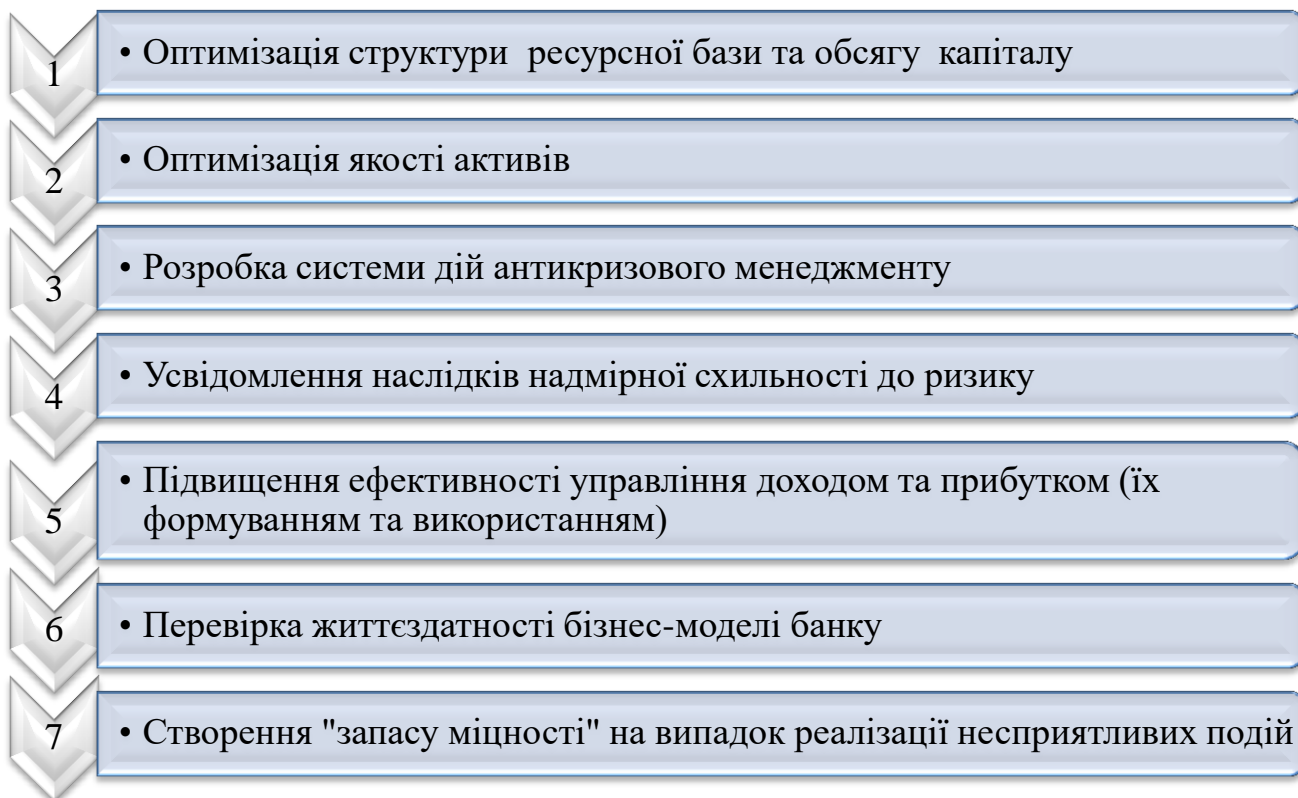

Рисунок 1.4 – Завдання управління фінансовим станом банку*

*Сформовано автором

З огляду на важливість оцінювання фінансового стану в діяльності банків, вирішення основних завдань з управління фінансовим станом, на нашу думку, має здійснюватися з дотриманням певних принципів. Отже, основними принципами управління фінансовим станом банку слід вважати:

- 1) відповідність нормативним вимогам банківської діяльності, що полягає в недопущенні застосування до банку адміністративних стягнень чи санкцій;
- 2) комплексний підхід до оцінювання фінансового стану, оскільки визначення фінансового стану ґрунтується на застосуванні кількісних та якісних параметрів оцінок;
- 3) раціональний розподіл управлінських функцій з урахуванням виявлених чинників змін фінансового стану (зовнішніх та внутрішніх);
- 4) оперативність у виконанні дій усіма учасників процесу управління;
- 5) системний характер управління.

Таким чином, було встановлено, що в сучасних умовах ведення бізнесу, комплексна оцінка фінансового стану банків становить значний практичний інтерес. Значна кількість методичних прийомів оцінювання фінансового стану банків зумовлена динамікою розвитку банківської справи загалом, глобалізацією фінансових ринків, поширенням зарубіжного досвіду ведення банківського бізнесу та існуванням національних вимог та особливостей розвитку вітчизняного фінансового ринку. Банк, як господарська одиниця, залежно від мети оцінювання фінансового стану має можливість розробити як власний алгоритм оцінювання фінансового стану, так і вдатися до послуг рейтингових агентств. Основні завдання з управління фінансовим станом банку найбільш оптимально будуть вирішені при дотриманні визначених принципів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ Й ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»

2.1 Методичні підходи до обґрунтування гіпотез дослідження щодо управління фінансовим станом банку

Існування значної кількості методик визначення фінансового стану призвело до появи й значної кількості оцінок фінансового стану, що не завжди мають спільне трактування. Це пояснюється тим, що такі методики переслідують різну мету та мають різні рівні деталізації показників, критерії та шкали оцінювання. Зокрема, стрес-тестування, що проводиться НБУ, побудоване на врахуванні впливу зовнішніх факторів. Щоб визначити впливу внутрішніх факторів більш інформативною залишається методика, що заснована на оцінці й аналізі фінансових коефіцієнтів.

Як зазначає В. Варцаба, якісною характеристикою фінансового стану є його фінансова стійкість. Варто відзначити, що науковця чи не єдина серед багатьох сучасних дослідників вдається до виділення трьох рівнів фінансового стану: стійкого, нестійкого та кризового, які в подальшому розширює до п'яти позицій, виділяючи: «кризовий фінансовий стан»; «нестійкий (передкризовий) фінансовий стан»; «фінансовий стан з ознаками проблемності»; «добрий фінансовий стан»; «відмінний фінансовий стан» [3, с. 109]. Аналізуючи фінансовий стан банківської системи України науковиця розраховує 19 показників – фінансових коефіцієнтів та порівнює їх значення із нормативними. Кроком переходу з категорії до категорії при встановленні рівня фінансової стійкості є 20% відповідності показників розрахунковим значенням. Якщо, наприклад лише 20% показників не відповідає рекомендованим значенням, то такий фінансовий стан банку вважається відмінним. Тобто фактично після одержання фактичних даних та встановлення їх відповідності нормативним, потрібно лише визначити питому вагу кількості невідповідних показників до їх загального обсягу. Хоча

представлена методика не позбавлена недоліків, оскільки серед вчених досі немає єдиної точки зору на величину нормативних значень фінансових коефіцієнтів, вона дозволяє встановити рівень фінансового стану банку, виходячи із даних офіційної фінансової звітності. Для одержання висновків за окремими групами фінансових коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан банку у кваліфікаційній роботі ми додатково будемо спиратися на їх групування за загальноприйнятою методикою.

Складові коефіцієнтної методики оцінювання фінансового стану банку представлені на рисунку 2.1.

Категорії показників	Економічна інтерпретація показника
Показники фінансової стійкості	Відображають стан капітальної стійкості, можливість установи відповідати за своїми борговими зобов'язаннями, підтримувати прибутковість
Показники ліквідності	Характеризують здатність установи до повного й у встановлені терміни погашення вимог
Показники ділової активності	Свідчать про спроможність фінансувати поточну діяльність, а саме, залучати та розміщувати ресурси
Показники рентабельності	Дозволяють оцінити ефективність управління банком

Рисунок 2.1 – Зміст показників, що включені в методика оцінювання фінансового стану банку*

*Примітка: систематизовано автором на основі джерел: [11, с.555; 6 с. 220-221; 3,с. 108]:

З метою найповнішого дослідження фінансового стану банку вбачається доцільним сформулювати такі гіпотези:

- гіпотеза №1 – *рівень концентрації кредитного портфеля впливає на ефективність управління фінансовим станом банку;*
- гіпотеза №2 – *зменшення сталості ресурсної бази призводить до необхідності застосування стратегії хеджування ризиків та підтримки ліквідності;*
- гіпотеза №3 – *рівень трансформації зобов'язань банку впливає на ефективність формування ним дохідної маржі.*

Обґрунтування першої гіпотези ґрунтується на припущенні, що ефективне управління структурою активів банку сприятиме підвищенню ефективності управління його фінансовим станом. Для обґрунтування цієї гіпотези будемо застосувати такі методи: метод фінансових коефіцієнтів та метод техніко-економічних показників. Оскільки обґрунтована кредитна політика спроможна задати вектор формування банком доходів, слід ретельно вивчати рівень концентрації кредитного портфеля, особливо в клієнтському розрізі, щоб досягти максимальної дохідності. Поділ кредитного портфеля на субпортфелі (виділення певних груп позичальників за обраною ознакою) дає показники диверсифікації/концентрації, що є взаємовиключними – надмірна концентрація означає недостатню диверсифікацію. Проте виправданим залишається орієнтація на найбільш спроможних позичальників, особливо в умовах фінансової нестабільності. Такими позичальниками є великі підприємства.

Загальний принцип визначення коефіцієнтів концентрації подано у [44, с. 240]. Коефіцієнт рівня концентрації великих підприємств-позичальників у загальному обсязі клієнтського (наголошуємо – не всього кредитного портфеля, а виключно клієнтського) можна визначити:

$$K_{\text{КВП}} = \frac{K_{\text{ВП}}}{K_{\text{ПКЛ}}} \times 100\%, \quad (2.1)$$

де $K_{\text{КВП}}$ – коефіцієнт концентрації субпортфеля «великих позичальників»;

$K_{\text{ПКЛ}}$ – клієнтський (крім банків та інших фінансових установ) кредитний портфель;

$K_{\text{ВП}}$ – обсяг кредитів, одержаних «великими позичальниками».

Одним із показників, що входить до групи коефіцієнтів оцінювання фінансового стану банків через виявлення ефективності управління банком, є показник чистої процентної маржі. Відповідно, загальна методика розрахунку чистої процентної маржі може бути відображена такою формулою [1, с. 575]:

$$\text{ЧПМ} = \frac{\text{Процентні доходи} - \text{Процентні витрати}}{\text{Середні загальні активи}} \times 100\%. \quad (2.2)$$

Іноді, не обов'язково вдаватися до визначення середньої величини активів, достатньо лише знайти відношення процентної різниці – чистого процентного доходу ($\Delta\%$) до загальних активів [38, с. 295]. Чистий процентний дохід визначається на основі Консолідованих звітів про прибутки і збитки АТ «Райффайзен Банк Аваль», представлених у додатку А. Таким чином, для доведення першої гіпотези необхідно буде відстежити в динаміці зміну коефіцієнта концентрації субпортфеля великих підприємств, визначеного балансовим методом, та показника чистої процентної маржі. Якщо динаміка їх змін відбуватиметься в однаковому напрямку, то це свідчитиме про те, що висунута гіпотеза підтверджена та засвідчує взаємозв'язок вказаних чинників.

Доведення другої гіпотези, про те, що *зменшення сталості ресурсної бази призводить до необхідності підтримки балансу «ліквідність-ризик»* буде здійснюватися з використанням системи відповідних коефіцієнтів. Сталість ресурсної бази банку залежить від виду залучених ресурсів. Так, більш стабільними для банків є депозити юридичних осіб, аніж фізичних. Тому для визначення сталості ресурсної бази застосуємо показник частки депозитів юридичних осіб (як строкових, так і поточних) у загальному обсязі банківських зобов'язань. З метою характеристики збалансованості активних операцій в координатах «ліквідність-ризик» застосуємо коефіцієнт портфеля цінних паперів у дохідних активах. Цей показник несе в собі кілька характеристик. По-перше, він є свідченням переводу активів у більш захищені інструменти, якими є державні цінні папери – ОВДП. Це гарантовані зобов'язання емітента, а отже менш ризикові. Також ці інструменти мають високу ліквідність, тому можуть застосовуватись для хеджування ризиків.

Доведення третьої гіпотези ґрунтуватиметься на використанні системи коефіцієнтів та економічних показників. Рівень трансформації сумарних зобов'язань можна оцінити за допомогою, так званого, крос-коефіцієнта, який

визначається відношенням сумарних зобов'язань банку до загальних чи робочих активів. В нашому випадку скористаємось показником робочих активів, як найбільш інформативним [26, с. 47]:

$$K_{\text{КРОС}} = \frac{C3}{A_p} \times 100\%. \quad (2.3)$$

Показником, що дозволяє визначити рентабельність банку за доходами слугуватиме «мертва точка прибутковості». Відповідно, загальна методика розрахунку мертвої точки прибутковості є такою [1, с. 575]:

$$\text{МТП} = \frac{\text{Витрати непроцентні} - \text{Доходи непроцентні}}{\text{Активи загальні} - \text{Активи недохідні}}. \quad (2.4)$$

Співставлення зазначених показників за допомогою графічного методу дозволить зробити обґрунтовані висновки.

2.2 Загальна характеристика розвитку банківської системи України та основні показники фінансової діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Банківська система України, з огляду на дії НБУ накопичила достатню ліквідність та запас фінансової міцності. За даними НБУ станом на II квартал 2023 року в Україні налічується 65 платоспроможних банків. Це на 2 менше, ніж у 2022 році та на 10 від кількості банків у 2019 році. В Україні склалася ситуація, коли більше ніж 50% активів банківської системи припадає на державні банки, з яких 22,4% припадає на АТ «ПриватБанк». На нього також припадає 36% депозитів фізичних осіб. Цей банк є найбільшим конкурентом для усіх банків вітчизняної банківської системи. Зазначимо, що 26,9% активів банківського сектору належить іноземним банкам. 93,2 відсотка усіх чистих активів банківської системи належить 20 найбільшим банкам. Зниження кількості банківських структурних підрозділ можна пояснити активними військовими діями.

У звітних показниках НБУ щодо динаміки обсягів чистих активів банківської системи зазначено, що: «У II кварталі обсяги чистих активів банків збільшилися на 5.6%, переважно через зростання депозитних сертифікатів у НБУ на 35.7%, найбільше в приватних та державних банках. Частка депозитних сертифікатів НБУ зросла на 4.2 в.п. у структурі чистих активів за одночасного зменшення частки кредитів суб'єктів господарювання» [29, с. 5]. Загалом в банківській системі спостерігалось зниження обсягів корпоративного кредитування та зростання споживчого кредитування. Завдяки зростанню обсягів депозитної складової банки відмовилися від дорогого рефінансування. Частка рефінансування займає лише 0,2% у пасивах банків. У 2022 році питома вага непрацюючих кредитів (NPL) зросла з 30% до 38%, при цьому їх загальний обсяг зріс за цей період на 87 млрд. грн. до величини в 432 млрд грн. До цього, починаючи з 2018 року, банківській системі вдавалося зменшити цей показник.

Акціонерне товариство «Райффайзен Банк» було зареєстровано 27 березня 1992 року і до 17 червня 2021 року було провадило діяльність під назвою АТ «Райффайзен Банк Аваль». Із квітня 2021 року рішенням Зборів акціонерів було змінено на попередню. АТ «Райффайзен Банк» «входить до складу Іноземної банківської групи Райффайзен в Україні. Банк є відповідальною особою Іноземної банківської групи Райффайзен в Україні та має право приймати рішення для забезпечення виконання вимог нагляду за банківською групою на консолідованій основі» [13, с. 10]. На початку 2022 року кількість відділень банку загалом складала 385, але з урахуванням «бойових дій та окупації частини території України, обслуговування клієнтів відбувалося у 300 відділеннях, з яких:

- 296 повнофункціональних відділень, які надають повний перелік банківських послуг усім групам клієнтів: приватним особам, клієнтам мікробізнесу, малого бізнесу та корпоративного сегменту;
- 3 преміальних центри, які обслуговують фізичних осіб преміального сегменту;
- 1 центр обслуговування корпоративних клієнтів (ЦОКК)» [13, с. 12].

Банк широко впроваджує розвиток новітніх каналів обслуговування клієнтів, підтримує розробку мобільних додатків, постійно оновлює й розширює

перелік онлайн-послуг, застосовує хмарні технології, щоб убезпечити операції клієнтів, оптимізує роботу відділень, особливо в сегменті обігу готівки, оскільки «здійснюється обслуговування теллерами у відкритих робочих місцях замість закритих касових кабін» [13, с. 13].

Бізнес-модель банку ґрунтується на дотриманні таких принципів: «Банк працює як універсальний банк, надаючи широкий перелік фінансових послуг різним клієнтським сегментам – роздрібним та корпоративним клієнтам, малому та середньому бізнесу, фінансовим установам.

Послуги банку надаються через загальнонаціональну мережу відділень, банкоматів, центрів самообслуговування, а також через digital-канали (інтернет-банкінг і мобільний додаток) та мобільних банкірів.

Банк прагне дотримуватися високих стандартів якості обслуговування клієнтів, використовуючи свій багаторічний досвід на ринку та кращі практики інших дочірніх компаній Райффайзен Банк Інтернаціональ» [13, с. 20].

Серед стратегічних напрямів розвитку АТ «Райффайзен Банк Аваль» відзначає зокрема такі:

- «Зміцнення провідних позицій на банківському ринку країни.
- Надання якісних та високопрофесійних банківських послуг, постійне підвищення рівня обслуговування і розширення переліку фінансових послуг за всіма бізнес-напрямами.
- Розвиток сегментів бізнесу за критеріями прибутковості, зваженої за ризиком.
- Забезпечення необхідного рівня ресурсної бази – активна робота з наявними та новими клієнтами; фокус на залученні довгострокових ресурсів.
- Органічне зростання роздрібного і корпоративного бізнесу та відсутність концентрації на одному з бізнесів.
- Розвиток сервісної моделі та інвестування у впровадження нових банківських послуг, зокрема» [13, с. 21-22].

Варто відзначити, що: «Райффайзен Банк залишається одним із лідерів української банківської системи у сфері кредитування бізнесу практично всіх

галузей економіки країни. За обсягом кредитів юридичним особам банк збільшив у 2022 році свою частку на ринку до 11,4%. В умовах війни банк зосередив зусилля на кредитуванні критичних для країни галузей економіки, а саме агросектору, логістики та роздрібної торгівлі, фармацевтики та постачання палива. Клієнтам цих галузей було надано 27 млрд грн кредитів у 2022 році, що стало вагомою підтримкою економіки» [13, с. 33]. Основними продуктами та послугами банку є: управління грошовими потоками; фінансування бізнесу, що включає капітальне інвестування, заміну основних засобів й фінансування оборотного капіталу; депозитне обслуговування, а також дистанційне банківське обслуговування в системі «RAIFFEISEN BUSINESS ONLINE». Вказана система дозволяє забезпечити суб'єктам малого та мікробізнесу такі послуги: «електронний документообіг (зокрема, для операцій із купівлі, продажу, обміну валюти, SWIFT-платежів, замовлення готівкових коштів, передачі документів для ідентифікації та укладання документів для відкриття додаткових рахунків), дистанційна активація ключів кваліфікованого електронного підпису (КЕП), функціонал карткових платежів, онлайн відкриття депозитів та кредитів» [13, с. 36].

У 2022 році головними напрямками кредитування економіки України через банк стали: агросектор, логістика, роздрібна торгівля, постачання палива та фармацевтика. Клієнти зазначених галузей залучили 27 млрд. грн. кредитів.

Банк є учасником державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». За звітний рік кредитний портфель агросектору досяг майже 30 млрд. грн. Банк реалізує такі основні групи продуктів та послуг:

- 1) управління грошовими потоками (платежі, перекази, ведення рахунків, їх контроль, бюджетування, конверсійні операції);
- 2) фінансування бізнесу (оборотного й основного капіталу, інвестування капітальне);
- 3) депозитні продукти різного характеру та способів вкладання грошей;
- 4) дистанційне банківське обслуговування поточних рахунків.

Перейдемо до аналізу й оцінки основних показників діяльності банку, на основі зведених даних таблиць 2.1 - 2.2.

Таблиця 2.1 – Основні показники діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Основні показники	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
1. Загальна сума активів, млн. грн	73800,8	82905,8	107361,1	126431,8	166362,3
2. Кредити та аванси банкам, млн. грн	7630,8	10176,3	25623,3	11067,0	39078,8
3. Кредити та аванси клієнтам, млн. грн	47317,5	47487,4	45840,2	68623,5	61713,0
4. Кошти банків, млн. грн	1148,7	215,0	3742,3	602,8	2385,1
5. Кошти клієнтів, млн. грн	58359,9	66696,5	88113,6	107129,3	143480,0
6. Зобов'язання, млн. грн	62109,7	69736,3	94277,8	110656,4	149085,4
7. Статутний капітал, млн. грн	6154,5	6154,5	6154,5	6154,5	6154,5
8. Власний капітал, млн. грн	11691,1	13169,5	13083,3	15775,4	17276,8
9. Чистий процентний дохід, млн. грн	7097,4	7221,6	7300,8	8232,1	12820,3
10. Чистий комісійний дохід, млн. грн	2473,6	2534,0	2616,8	2685,4	2165,2
11. Інші доходи, млн. грн	440,8	668,4	470,0	937,9	3500,4
12. Інші витрати, млн. грн	4292,6	4813,0	4937,9	5993,5	6987,4
13. Прибуток до оподаткування, млн. грн	6368,0	5884,4	5033,0	5952,1	2040,2
14. Прибуток, млн. грн	5234,8	4834,3	4112,8	4877,6	1598,7
15. Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ, %	19,04	19,13	18,04	13,71	18,62
16. Кількість відділень банку	499	490	391	388	385
17. Кількість працівників банку (консолідована), осіб	7623	7531	6608	6736	5504

За офіційними даними: «Банк є достатньо капіталізованим та виконує всі нормативи Національного банку України. Зокрема норматив достатності капіталу складає 18,6% при встановленому регулятором мінімальному рівні у 10%. Коефіцієнт чистого стабільного фінансування становив 171,8% при нормативі 90%» [13, с. 31].

Також, варто відзначити, що банк не залучає кошти на умовах субординованого боргу.

Таблиця 2.2 – Динаміка основних показників діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Основні показники	Відхилення							
	2019 р./2018 р.		2020 р./2019 р.		2021 р./2020 р.		2022 р./2021 р.	
	абс., млн. грн.	відн., %	абс., млн. грн.	відн., %	абс., млн. грн.	відн., %	абс., млн. грн.	відн., %
1. Загальна сума активів, млн. грн	9105,0	12,3	24455,3	29,5	19070,7	17,8	39930,5	31,6
2. Кредити та аванси банкам, млн. грн	2545,5	33,4	15447	151,8	-14556,3	-56,8	28011,8	Зр. у 3,5 рази
3. Кредити та аванси клієнтам, млн. грн	169,9	0,4	-1647,2	-3,5	22783,3	49,7	-6910,5	-10,1
4. Кошти банків, млн. грн	-933,7	-81,3	3527,3	Зр. у 17,4 рази	-3139,5	-83,9	1782,3	Зр. у 4 рази
5. Кошти клієнтів, млн. грн	8336,6	14,3	21417,1	32,1	19015,7	21,6	36350,7	33,9
6. Зобов'язання, млн. грн	7626,6	12,3	24541,5	35,2	16378,6	17,0	38429	34,7
7. Статутний капітал, млн. грн	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
8. Власний капітал, млн. грн	1478,4	12,6	-86,2	-0,7	2692,1	20,6	1501,4	9,5
9. Чистий процентний дохід, млн. грн	124,2	1,7	79,2	1,1	931,3	12,8	4588,2	55,7
10. Чистий комісійний дохід, млн. грн	60,4	2,4	82,8	3,3	68,6	2,6	-520,2	-19,4
11. Інші доходи, млн. грн	227,6	51,6	-198,4	-29,7	467,9	99,6	2562,5	Зр. у 3,7 рази
12. Інші витрати, млн. грн	520,4	12,1	124,9	2,6	1055,6	21,4	993,9	16,6
13. Прибуток до оподаткування, млн. грн	-483,6	-7,6	-851,4	-14,5	919,1	18,3	-3911,9	-65,7
14. Прибуток, млн. грн	-400,5	-7,7	-721,5	-14,9	764,8	18,6	-3278,9	-67,2
15. Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ, %	0,09	0,5	-1,09	-5,7	-4,33	-24,0	4,91	35,8
16. Кількість відділень банку	-9	-1,8	-99	-20,2	-3	-0,8	-3	-0,8
17. Кількість працівників банку (консолідована), осіб	-92	-1,2	-923	-12,3	128	1,9	-1232	-18,3

Розмір активів банку на кінець 2022 року становить 166,4 млрд. грн., що на 31,6% більше, ніж у 2021 році та й загалом їх приріст постійний. Предметно, що: «За розміром чистих активів банк впевнено посідає 4 місце в банківській системі, збільшивши при цьому свою частку на ринку до 7,5%» [13, с. 31].

Кошти клієнтів банку на кінець 2022 року досягли позначки 143,5 млрд. грн., а річний приріст склав 33,9%. За цим показником ринкова частка АТ «Райффайзен Банк Аваль» на ринку: «зросла з 7,0% до 7,6%, що вкотре доводить посилення довіри клієнтів. Банк покращив ринкову позицію за цим показником, піднявшись із четвертого на 3 місце» [13, с. 31].

Упродовж 2022 року банк загалом збільшив загальний кредитний портфель: «на 1% до 71,29 млрд грн. За загальним розміром працюючого кредитного портфеля на кінець року Райффайзен Банк зайняв 3 місце з часткою ринку 9,5%. У тому числі банк посів 2 місце за розміром працюючого кредитного портфеля юридичних осіб та 6 місце за розміром кредитів фізичним особам (в тому числі ФОП)» [Звіт, с. 31]. Проте загальне зростання портфеля відбулось за рахунок зростання кредитів банкам – на 28011,8 млн. грн., що склало ріст у 3,5 разу. Натомість клієнтських кредитний портфель знизився на 10%. Це значне зниження, порівняно із тенденціями його зростання у 2021 році (приріст складав майже 50%).

Прибутковість роботи Банку у 2022 році забезпечили: «процентний, комісійний та торговий результати. Процентний результат банку за рік досяг позначки 12,8 млрд грн, та відносно 2021 року показав приріст 4,6 млрд грн або 56%. Високий результат від процентних операцій був значною мірою сформований за рахунок оптимального управління структурою активно-пасивних операцій банку, зокрема, процентних доходів від кредитування клієнтів та казначейських операцій (процентних доходів від депозитних сертифікатів, емітованих Національним банком України, та процентних доходів від портфеля державних цінних паперів, емітованих Міністерством фінансів України)» [13, с. 31]. Зменшення прибутку банку було викликане проведенням сторнування збитку від зменшення корисності певних груп активів.

Варто проаналізувати також основні види доходів та пов'язаних з ними витрат у результатах діяльності банку (табл. 2.3. – 2.4.).

Таблиця 2.3 – Ключові статті доходів та витрат АТ «Райффайзен Банк Аваль», млн. грн

Показники	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
1. Процентні доходи	8951,4	10024,0	9534,1	9729,0	14862,7
2. Непроцентні та комісійні доходи	5034,1	5980,9	6126,5	7720,6	8609,4
3. Доходи, разом	13985,5	16004,9	15660,6	17449,6	23472,1
4. Процентні витрати	1854,0	2802,5	2233,3	1783,9	2433,4
5. Непроцентні та комісійні витрати	6412,3	7591,5	7977,7	10562,9	16445,3
6. Витрати, разом	8266,3	10394,0	10211,0	12346,8	18878,7

За даними таблиці 2.3 видно, що динаміка основних складових доходів та витрат зростаюча, їх відхилення в абсолютному та відносному значеннях визначимо за допомогою таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка ключових статей доходів та витрат АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Показники	Відхилення, +/-							
	2019 р./2018 р.		2020 р./2019 р.		2021 р./2020 р.		2022 р./2021 р.	
	абс., млн. грн.	відн., %	абс., млн. грн.	відн., %	абс., млн. грн.	відн., %	абс., млн. грн.	відн., %
1. Процентні доходи	1072,6	12,0	-489,9	-4,9	194,9	2,0	5133,7	52,8
2. Непроцентні та комісійні доходи	946,8	18,8	145,6	2,4	1594,1	26,0	888,8	11,5
3. Доходи, разом	2019,4	14,4	-344,3	-2,2	1789	11,4	6022,5	34,5
4. Процентні витрати	948,5	51,2	-569,2	-20,3	-449,4	-20,1	649,5	36,4
5. Непроцентні та комісійні витрати	1179,2	18,4	386,2	5,1	2585,2	32,4	5882,4	55,7
6. Витрати, разом	2127,7	25,7	-183	-1,8	2135,8	20,9	6531,9	52,9

Як свідчать дані таблиці 2.4, зростання доходів (процентних, непроцентних та комісійних) в у 2022 році відбулось на 34,5%, проте за цей же період приріст витрати банку склав 52,9%. Процентні доходи зменшувалися у 2020 році на 489,9

тис. грн. (майже 5%), а непроцентні – зросли на 2,4%. Варто відзначити, що у 2020 році скорочувалися не лише доходи банку, а й витрати. Так, процентні витрати зменшились на 20,3%, причому непроцентні зросли на 5,9%. Цікавою, на нашу думку є структура вказаних статей доходів та витрат банку, яку представлено на рисунку 2.2.

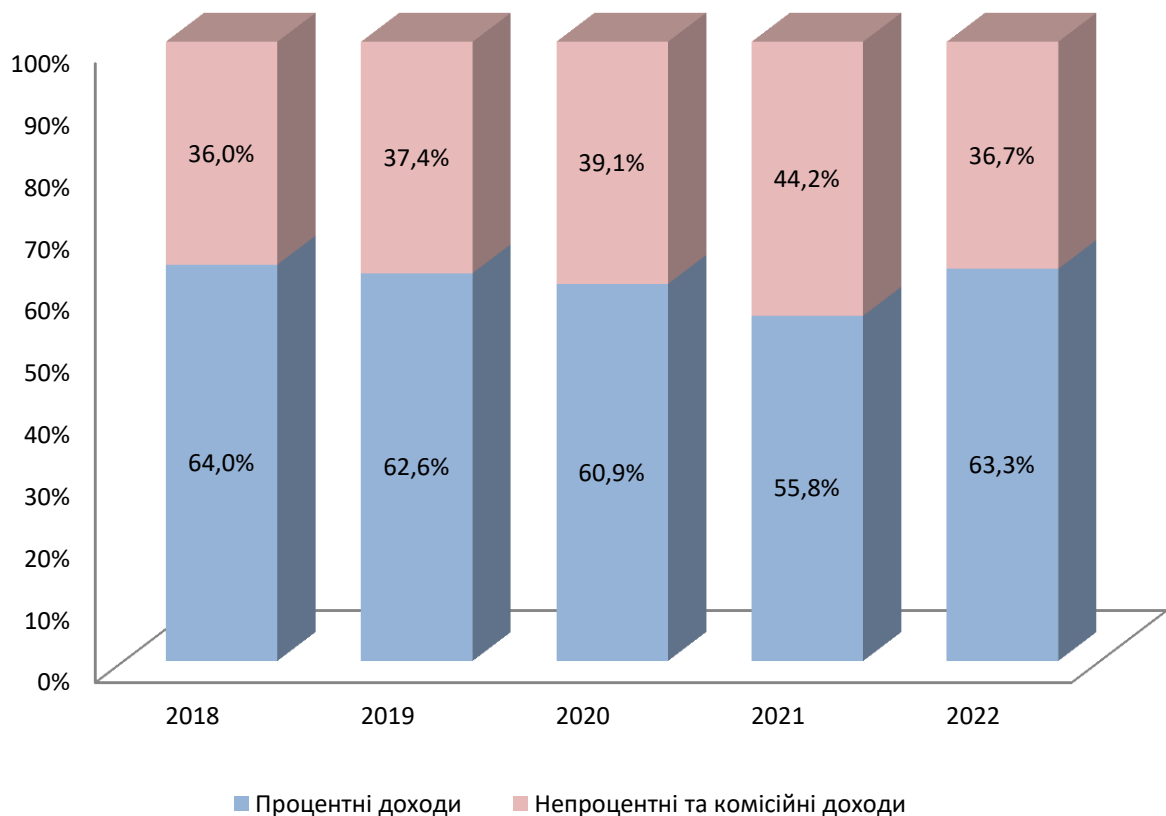

Рисунок 2.2 – Структура основних статей доходів
АТ «Райффайзен Банк Аваль», %

Отже, до 2021 року мала місце стійка тенденція до зменшення частки процентних доходів, а у 2022 році відбулось її значне зростання, а отже зростає залежність банку від операцій, що приносять процентний дохід.

Перейдемо безпосередньо до аналізу визначених груп показників, що використовуються для характеристики фінансового стану банку.

Отже, першу групу коефіцієнтів, що дозволяють оцінити фінансовий стан банку, становлять показники фінансової стійкості. Методика розрахунку показників фінансової стійкості, що прийнята в практиці сучасних досліджень, узагальнена і представлена у додатку Б. Фінансові показники, що використовуються в оцінюванні фінансової стійкості банку зведені в таблицю 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка вихідних показників для визначення коефіцієнтів фінансового стану АТ «Райффайзен Банк Аваль», млн. грн.

Основні показники	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
1. Власний капітал	11691,1	13169,5	13083,3	15775,4	17276,8
2. Статутний капітал	6154,5	6154,5	6154,5	6154,5	6154,5
3. Зобов'язання	62109,7	69736,3	94277,8	110656,4	149085,4
4. Активи загальні	73800,8	82905,8	107361,1	126431,8	166362,3
5. Активи дохідні	58403,0	62813,1	81765,5	94510,3	126203,7
6. Активи недохідні	15396,9	20092,7	25595,6	31921,5	40158,6
7. Активи капіталізовані	2332,0	3125,6	3125,4	3040,1	2371,0
8. Активи високоліквідні	11052,6	17327,3	20251,6	25761,8	32123,6
9. Залучені кошти	58359,9	66696,5	88113,6	107129,3	143480,0
10. Строкові депозити	14179,8	15268,0	8037,9	9732,5	16041,6
11. Міжбанківські кредити одержані	11148,7	215,0	3742,3	602,8	2385,1
12. Кредитний портфель	54948,3	57663,7	71463,5	79690,0	100791,8
13. Інвестиції в цінні папери	3455,6	5149,4	14766,9	14819,8	25412,0
14. Непрацюючі кредити	1626,3	1716,5	669,7	438,6	317,2

Отже, за даними таблиці 2.5 можна зробити висновок щодо загалом позитивної динаміку роботи банку: відбувається зростання дохідних активів, високоліквідних активів та зниження капіталізованих активів. Більш детальну інформацію щодо зростання дохідної частини активів можна буде отримати в результаті співставлення темпів приросту обох складових та визначення їх структурного співвідношення. Яким чином позначилася зміна цих показників на

фінансовій стійкості, а отже й на фінансовому стані банку демонструють коефіцієнти, представлені у аналітичній таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Назва показника	Рекомендоване значення	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
1.Коефіцієнт надійності	Не менше 0,05	0,19	0,19	0,14	0,14	0,12
2.Коефіцієнт «фінансового важеля»	У межах 4 : 1	5 : 1	5 : 1	7 : 1	7 : 1	9 : 1
3.Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	Не менше 0,1	0,158	0,159	0,122	0,125	0,104
4.Коефіцієнт захищеності власного капіталу	x	0,20	0,24	0,24	0,19	0,14
5.Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом	x	-0,06	-0,11	-0,15	-0,17	-0,18
6.Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12,0-15,0	12,0	13,5	17,4	20,5	10,8

За даними цієї таблиці спостерігається, що коефіцієнт надійності, хоч і не має позитивної тенденції до зростання, проте упродовж аналітичного періоду перевищує нижню межу у 5%. Це означає, що банк підтримує достатню забезпеченість власним капіталом, проте вона зменшується.

Коефіцієнт фінансового важеля є оберненим до коефіцієнта надійності. Він демонструє, у скільки разів зобов'язання перевищують власний капітал. Порівнюючи цей показник із оптимальним значенням, можна зробити висновок про зростання залежності від зовнішніх джерел ресурсів. Тому слід уважно ставитись до депозитної політики, щоб не зіштовхнутись з масовим вилученням депозитів внаслідок різних негативних чинників чи паніки.

Показник участі власного капіталу у формуванні активів банку зменшується і станом на кінець 2022 року знаходиться на межі допустимого значення. Попередній висновок можна зробити про уповільнення темпу нарощення власного капіталу, а отже його захисна функція під загрозою. Цей висновок підтверджує й наступний показник – має місце зменшення рівня захищеності власного капіталу. Представлене у таблиці співвідношення капіталізованих

активів та власного капіталу банківської установи свідчить про те, що частка капіталу яка розміщена у його майно зменшується від 2020 року.

Як бачимо, зростання власного капіталу не вплинуло на рівень захищеності власного капіталу, яка зменшується. Обсяг власного капіталу за мінусом недохідних активів не покриває доходні активи. Тенденція пояснюється пришвидшеним зростанням доходних активів, які несуть в собі сьогодні значний ризик неповернення. Показник мультиплікатора капіталу показує ступінь покриття активів капіталом засновників. Як бачимо, банк загалом дотримується рекомендованих значень цього показника. А темп зростання активів перевищує темп росту статутного капіталу. Таким чином можна зробити висновок про достатній рівень фінансової стійкості АТ «Райффайзен Банк Аваль», проте з ознаками її зменшення.

Наступною групою показників для оцінки фінансового стану банку є показники ліквідності. За поданою у додатку В методикою, та на основі даних додатку А й таблиці 2.1 проведемо необхідні розрахунки, результати яких представимо в аналітичній таблиці 2.7.

Розраховані коефіцієнти характеризують здатність банку перетворювати активи на грошові кошти (готівку). Це демонстрація того, як банк може погашати свої зобов'язання перед вкладниками, інвесторами та кредиторами. Як бачимо банк забезпечує понаднормативний рівень коефіцієнта загальної ліквідності й миттєвої ліквідності. Тобто банк здатен погашати будь-які борги.

Частково знижується у 2022 році забезпеченість загальних активів високоліквідними, проте цей показник перебуває в межах норми станом на 2022 рік. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань має достатньо високе значення, хоча з деякими ознаками зниження. Станом на сьогодні банк достатньо забезпечує дохідними активами свої зобов'язання. Проте ця забезпеченість перебуває поза межами кредитного портфеля. Адже коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів до залучених депозитів зменшується, починаючи із 2020 року.

Таблиця 2.7 – Коефіцієнтний аналіз ліквідності АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Назва показника	Рекомендоване значення, %	Роки					Зміна, +/-			
		2018	2019	2020	2021	2022	2019 р./2018 р.	2020 р./2019 р.	2021 р./2020 р.	2022 р./2021 р.
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	>100	118,8	118,9	113,9	114,3	111,6	0,1	-5,0	0,4	-2,7
2. Коефіцієнт миттєвої ліквідності	>20	18,9	26,0	23,0	24,0	22,4	7,1	-3,0	1,0	-1,6
3. Коефіцієнт співвідношення високоліквідних і загальних активів	15-20	15,0	21,0	18,9	20,4	19,3	6,0	-2,1	1,5	-1,1
4. Коефіцієнт співвідношення кредитів і депозитів	70-80	81,0	71,2	52,0	64,1	43,0	-9,8	-19,2	12,1	-21,1
5. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	70-80	94,0	90,1	86,7	85,4	84,7	-3,9	-3,4	-1,3	-0,7

Як зазначає А. М. Герасимович: «Ділову активність визначає як рівень залучення пасивів, так і рівень їх використання у активах» [1, с. 562]. Тому оцінювання фінансового стану банку за показниками ділової активності проведемо окремо за показниками формування пасивів (див. табл. 2.8-2.9), так й ступеня їх використання у активах (див. табл. 10).

Таблиця 2.8 – Стан показників ділової активності АТ «Райффайзен Банк Аваль» в частині пасивів

Найменування показника	Рекомендоване значення, %	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
1. Коефіцієнт активності залучення ресурсів	80-85	99	84	91	88	91
2. Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	>1	15,1	0,3	3,1	0,5	1,4
3. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	40-50	19	18	7	8	10
4. Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	90-95	106	111	115	117	118
5. Коефіцієнт активності залучення коштів у кредитний портфель	80-90	88	83	76	72	68
6. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів у кредитний портфель	>50	26	26	11	12	16

Загалом серед розрахованих показників немає стійких трендів, показники ділової активності в частині пасивів коливаються, окремі перебувають поза межами теоретично оптимальних значень.

Таблиця 2.9 – Оцінка стану/динаміки показників ділової активності АТ «Райффайзен Банк Аваль» в частині пасивів

Показник	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
1. Коефіцієнт активності залучення ресурсів	Вище теоретичного	Знижується, у межах теоретичних значень	Зростає, перевищує рекомендоване	Зменшується, перевищує теоретичне	Зростає, перевищує рекомендоване
2. Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	У межах теоретичних значень	Знижується, менший за теоретичне значень	Зростає, у межах теоретичних значень	Знижується, менший за теоретичне значень	Зростає, у межах теоретичних значень
3. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	Недостатній рівень	Недостатній рівень, зменшення	Недостатній рівень, зменшення	Недостатній рівень, зростання	Недостатній рівень, зростання
4. Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	Вище теоретичного	Зростає, у межах теоретичних значень	Зростає, перевищує рекомендоване	Зростає, перевищує рекомендоване	Зменшується, перевищує рекомендоване
5. Коефіцієнт активності залучення коштів у кредитний портфель	У межах теоретичних значень	Знижується, у межах теоретичних значень	Знижується, менший за теоретичне	Знижується, менший за теоретичне	Знижується, менший за теоретичне
6. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів у кредитний портфель	Недостатній рівень	Недостатній рівень	Недостатній рівень, зменшення	Недостатній рівень, зростання	Недостатній рівень, зростання

Так, банк демонструє високий рівень залучення ресурсів. Банк не має високої залежності від міжбанківського кредитування, що загалом оцінюється позитивно, позаяк кредити рефінансування чи міжбанківські позики достатньо дорогий вид банківських ресурсів. Загрозливою вбачається ситуація із залученням строкових депозитів та їх використання у кредитному портфелі. Хоча з іншого

боку це може зумовлюватися зниженням попиту на кредити та відсутністю ліквідної застави.

Розглянемо стан показників ділової активності активів за допомогою таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Показники ділової активності АТ «Райффайзен Банк Аваль» в частині активів

Найменування показника	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
1. Коефіцієнт рівня дохідних активів	0,79	0,76	0,76	0,75	0,76
2. Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	0,74	0,70	0,67	0,63	0,61
3. Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери	0,05	0,06	0,14	0,12	0,15
4. Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	0,06	0,08	0,18	0,18	0,20
5. Коефіцієнт непрацюючих (проблемних) кредитів	0,029	0,029	0,009	0,005	0,003

Як бачимо з даних таблиці 2.10 ділова активність банку у формуванні дохідних активів залишається сталою, коефіцієнт рівня дохідних активів практично не змінюється упродовж аналізованого періоду. Дещо знижується коефіцієнт кредитної активності, що підтверджує також зниження, розрахованих вище, показників ділової активності пасивів. Таким чином можна констатувати зниження ділової активності в кредитній політиці. Зростає ділова активність банку в напрямі вкладання активів у інвестиційні цінні папери. Зростає частка інвестицій у дохідних активах. Тобто більшою мірою свою ділову активність банк спрямував на фінансовий ринок. Також банку вдається підтримувати низький обсяг проблемних кредитів.

Динаміку розрахованих показників та тренди їх зміни наочно продемонструємо на рисунку 2.3.

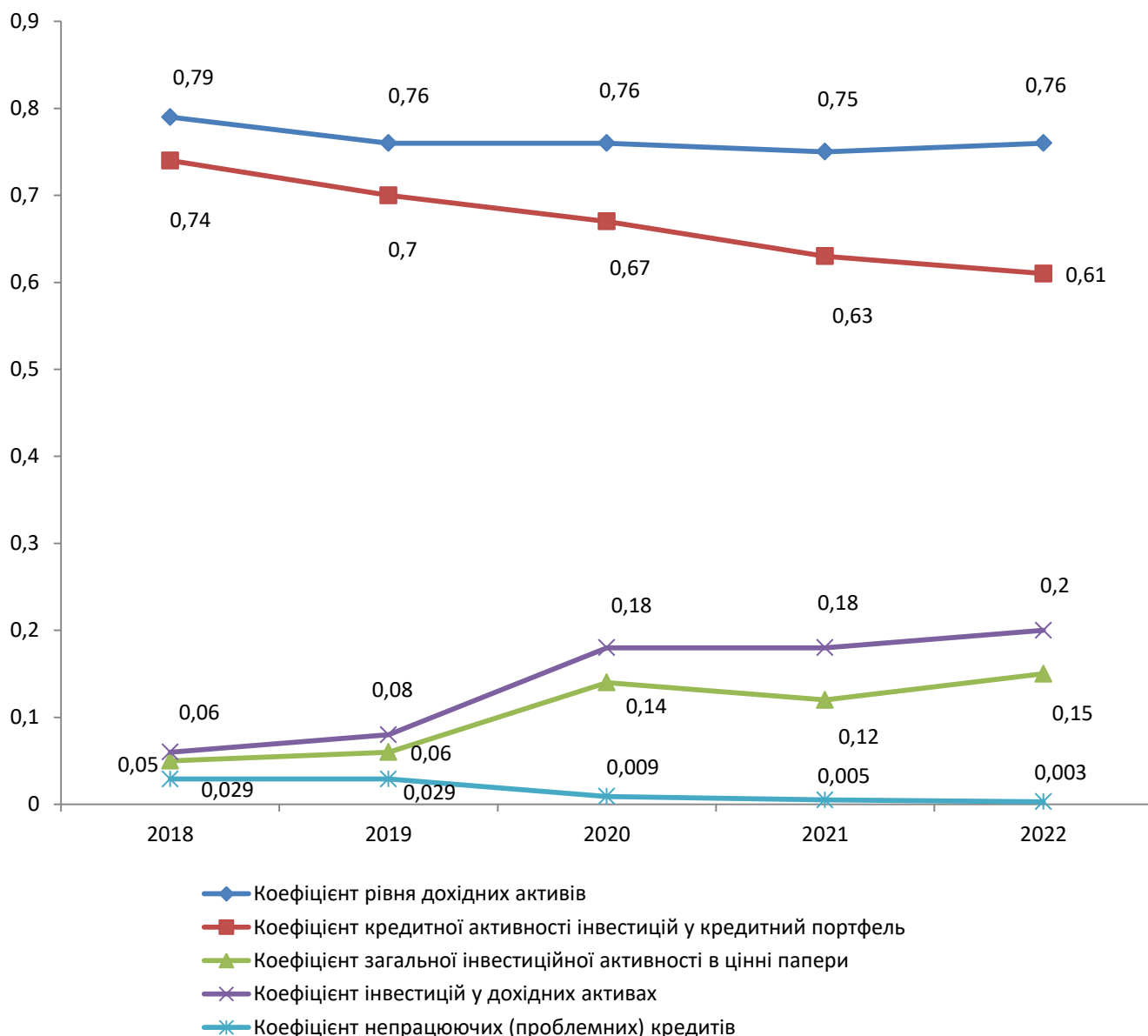

Рисунок 2.3 – Динаміка показників ділової активності АТ «Райффайзен Банк Аваль» в частині активів

Оцінювання фінансового стану банку слід завершити розрахунком показників ефективності діяльності (рентабельності). Ця група коефіцієнтів представлена у таблиці 2.11. Слід зауважити, що серед дослідників та теоретиків відсутня єдина думка з приводу рекомендованих значень показників рентабельності. У представлених розрахунках для визначення меж рекомендованих значень використано методику В. І. Варцаби.

Таблиця 2.11 – Динаміка показників ефективності діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Показники	Рекомендоване значення, %	Роки					Зміна, +/-			
		2018	2019	2020	2021	2022	2019 р./ 2018 р.	2020 р./ 2019 р.	2021 р./ 2020 р.	2022 р./ 2021 р.
1. Загальний рівень рентабельності, %	>0	45,5	36,8	32,1	34,1	8,7	-8,7	-4,7	2	-25,4
2. Рентабельність активів (ROA), %	>1	7,1	5,8	3,8	3,9	1,0	-1,3	-2	0,1	-2,9
3. Рентабельність дохідних активів, %	1-4	8,9	7,7	5,0	5,2	1,2	-1,2	-2,7	0,2	-4
4. Рентабельність власного капіталу (ROE), %	>15	44,8	36,7	31,4	30,9	9,3	-8,1	-5,3	-0,5	-21,6
5. Рентабельність статутного капіталу, %	>0	85,1	78,6	66,8	79,3	25,3	-6,5	-11,8	12,5	-54
6. Рентабельність діяльності за витратами, %	>0	63,3	46,5	40,3	39,5	8,5	-16,8	-6,2	-0,8	-31
7. Продуктивність праці, млн. грн./прац.	x	0,68	0,64	0,62	0,72	0,29	-0,04	-0,02	0,1	-0,43

Загалом, слід відзначити, що наявність чистого прибутку забезпечує банку рентабельну роботу, проте загальна тенденція до її зниження мала місце ще до початку гарячої фази війни. Станом на кінець 2023 року майже всі показники рентабельності скоротилися у три-чотири рази, порівняно із 2021 роком. Також існує думка, що «робота» активів є ефективною, коли значення рентабельності активів перебуває в межах 1-4%. Як свідчать дані аналітичної таблиці, до 2021 року в цьому напрямі банк працював ефективно. Поте на кінець досліджуваного періоду цей показник досяг нижньої допустимої межі за показником як загальних активів (1,0%), так і дохідних (1,2%).

Іноді вважають, що показник рентабельності загального (власного) має теоретично оптимальний рівень у 15%. Це означає, що банк спроможний виробляти високе значення доданої вартості. Як бачимо за даними 2022 року, банк не спроможний на високий приріст доданої вартості.

Рентабельність статутного капіталу перебуває на високому рівні внаслідок зростання чистого прибутку до 2021 року та сталому значення обсягу статутного капіталу. Проте різке скорочення обсягу чистого прибутку призвело до значного падіння вказаного показника – до рівня 25,3%.

Також у 2021 році банку вдається підтримувати рентабельність витрат до рівня, у середньому приблизно 40%, а також продуктивність праці, приблизно до 0,65 млн. грн. Але 2022 рік виявився надзвичайно складним з точки зору генерування прибутку, крім того, до витрат 2022 року були віднесені списання збитків на суму 9458,3 млн. грн., що негативно позначилося на показниках рентабельності роботи банку.

Отже, оцінюючи показники за категоріями, можна стверджувати, що загалом фінансовий стан АТ «Райффайзен Банк Аваль» можна оцінювати як «добрий». Показники фінансового стану засвідчили, що банк має можливість відповідати за своїми борговими зобов'язаннями, забезпечувати повне й своєчасне терміни погашення вимог, спроможність залучати ресурси (переважно короткострокові), розміщувати їх (у інвестиційні цінні папери, з недостатнім формуванням обсягів кредитного портфеля), підтримувати прибутковість. Загальна ефективність управління банком зменшилася.

2.3 Перевірка достовірності гіпотез щодо управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Приступаючи до перевірки першої гіпотези, що *рівень концентрації кредитного портфеля впливає на ефективність управління фінансовим станом банку*, зазначимо, що в питанні диверсифікації кредитного портфеля банки мають самостійність. Так само, вони формують дані своєї фінансової звітності, інформуючи зовнішніх користувачів про склад власних активів. За нашою гіпотезою будемо перевіряти, чи рівень концентрації кредитного портфеля впливає на ефективність роботи банку. Для цього спершу слід визначити, яку

частку у клієнтському кредитному портфелі займає субпортфель «великих підприємств» (див. табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Розрахунок коефіцієнта концентрації кредитного субпортфеля великих підприємств АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Показники	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
1. Клієнтський кредитний портфель, млн. грн.	47317,5	47487,4	45840,2	68623,5	61712,9
2. Обсяг кредитів, наданих великим підприємствам, млн. грн.	39086,2	36247,3	34345,2	52703,0	55809,9
3. Коефіцієнт концентрації субпортфеля великих підприємств, %	82,6	76,3	74,9	49,2	90,4

Визначаємо показник чистої процентної маржі за допомогою аналітичної таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Розрахунок та динаміка показника чистої процентної маржі АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022- 2021
1. Чистий процентний дохід, млн. грн	7097,4	7221,6	7300,8	8232,1	12820,3	7097,4	79,2	931,3	4588,2
2. Активи загальні, млн., грн.	73800,8	82905,8	107361,1	126431,8	166362,3	73800,8	24455,3	19070,7	39930,5
3. ЧПМ, %	9,6	8,8	6,8	6,5	7,7	9,61	-1,97	-0,3	1,2

У банківській практиці прийнято вважати, що чиста процентна маржа є достатньою, якщо її рівень не нижче за 6%. Слід зазначити, що фінансова стійкість буде досягнутою, якщо не відбудеться різкої зміни ЧПМ. Як свідчать розрахункові дані, до 2021 року зміна ЧПМ АТ «Райффайзен Банк Аваль» мала негативну тенденцію.

Порівняння динаміки коефіцієнта субпортфельної концентрації кредитного портфеля із динамікою показника чистої процентної маржі кредитної установи представлена на рисунку 2.2.

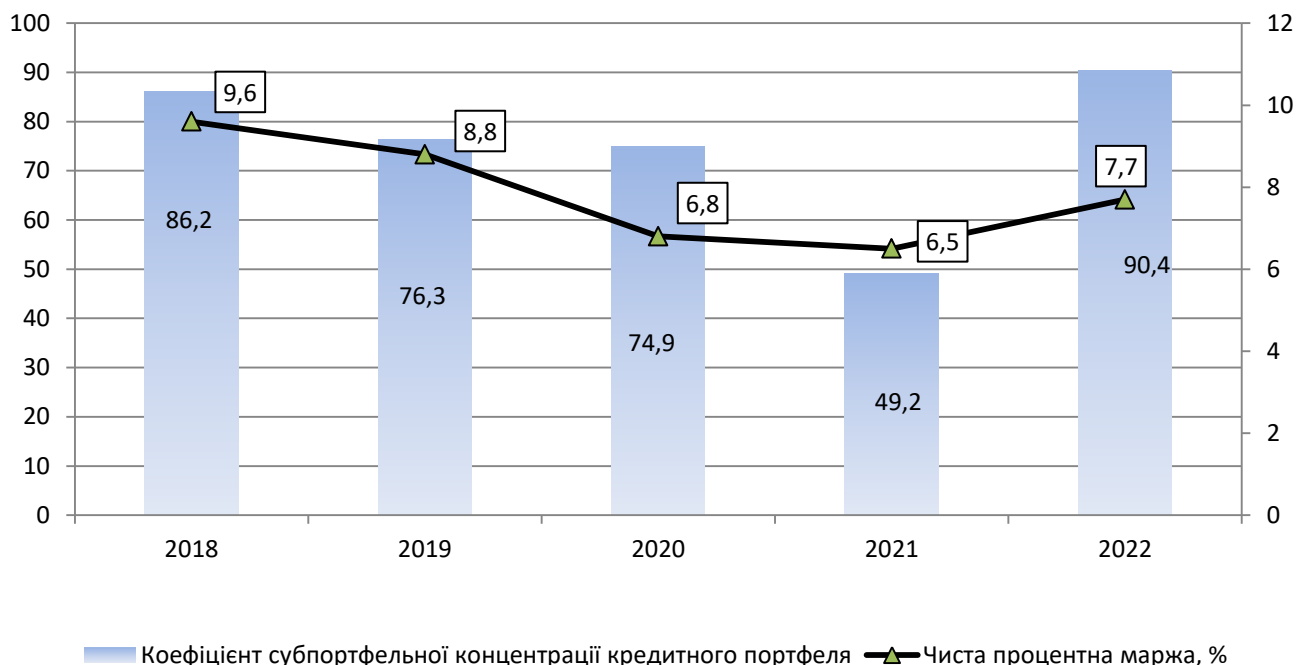

Рисунок 2.4 – Співставлення субпортфельної концентрації кредитного портфеля із динамікою показника чистої процентної маржі

АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Як бачимо з графіків, зміна досліджуваних параметрів описується прямою залежністю. Отже, першу гіпотезу про те, що *рівень концентрації кредитного портфеля впливає на ефективність управління фінансовим станом банку* вважатимемо доведеною. Отже в кредитній політиці банку слід більше уваги приділяти збільшенню кредитного портфеля за рахунок великих корпоративних клієнтів.

За другою гіпотезою, *зменшення сталості ресурсної бази призводить до необхідності застосування стратегії хеджування ризиків та підтримки ліквідності*. Як і передбачалося, розрахуємо такі показники як: частка депозитів юридичних у зобов'язаннях банку та питому вагу портфеля цінних паперів у дохідних активах.

Таблиця 2.14 – Розрахунок показників для доведення другої гіпотези щодо управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022- 2021
1. Обсяг депозитів юридичних осіб, млн. грн..	37404,6	41818,7	55936,9	67952,3	91027,6	37404,6	14118,2	12015,4	23075,3
2. Зобов'язання загальні, млн., грн.	62109,7	69736,3	94277,8	110656,4	149085,4	62109,7	24541,5	16378,6	38429
3. Частка депозитів юридичних осіб у загальних зобов'язаннях, %	60,2	59,8	59,3	61,4	61,0	60,2	-0,6	2,1	-0,4
4. Активи дохідні, млн. грн.	3455,6	5149,4	14766,9	14819,8	25412,0	3455,6	9617,5	52,9	10592,2
5. Інвестиції в цінні папери, млн. грн.	3455,6	5149,4	14766,9	14819,8	25412,0	3455,6	9617,5	52,9	10592,2
6. Частка портфеля ЦП у дохідних активах, %	5,92	8,20	18,06	15,68	20,14	5,92	9,86	-2,38	4,46

Для підтвердження достовірності припущень, представимо на рисунку 2.5 графічну інтерпретацію динаміки показників:

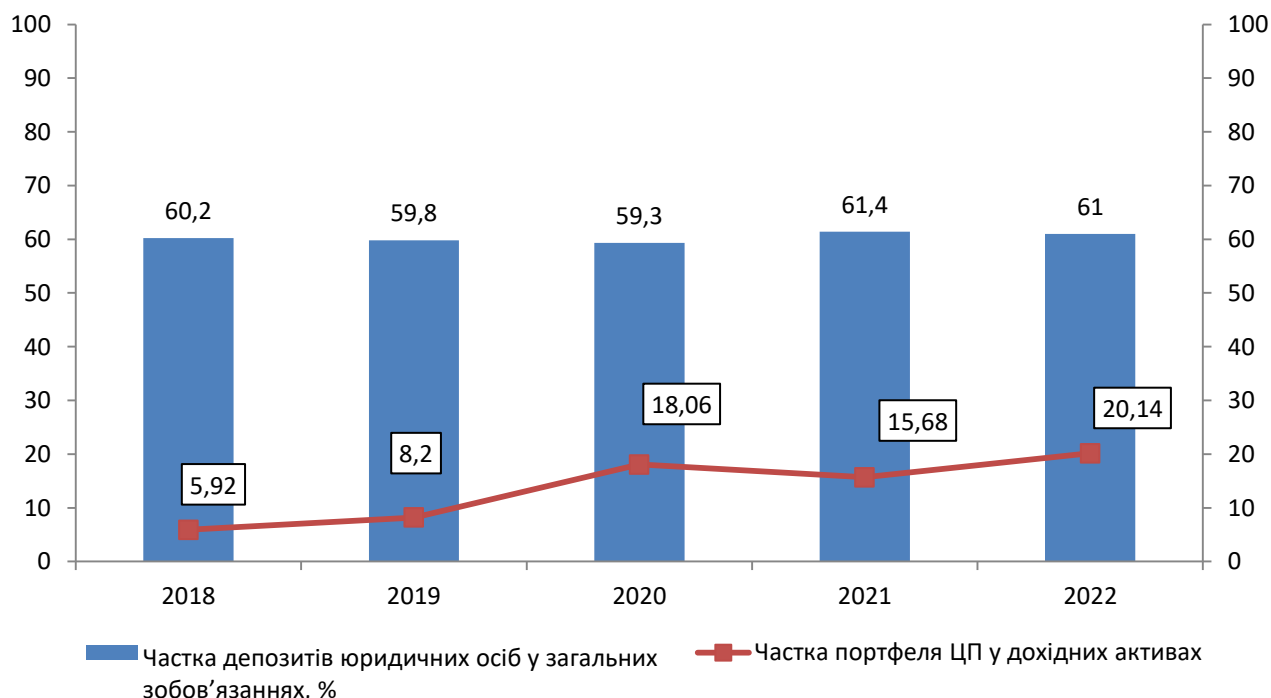

Рисунок 2.5 – Співставлення частки депозитів юридичних осіб у зобов'язаннях та питомої ваги портфеля цінних паперів у дохідних активах АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Як показують результати графічного представлення показників, чим меншим є показник незбалансованої ліквідності (тобто чим меншою є залученість депозитів юридичних осіб до формування депозитної бази у складі банківських зобов'язань), тим більшою є частка інвестиційного портфеля у дохідних активах банку. Тобто існує обернена залежність між сталістю ресурсної бази, що обґрунтовується поведінкою певної групи вкладників, та необхідністю хеджування ризиків. Як відомо, депозити юридичних осіб забезпечують для банку важливий показник ресурсної бази – її стабільність. Зменшення стабільності бази – зростання залежності руху депозитів призводить до необхідності інвестувати у менш дохідні, більш ліквідні та менш ризикові інструменти. Отже другу гіпотезу теж доведено.

Обґрунтування третьої гіпотези про те, що *рівень трансформації зобов'язань банку впливає на ефективність формування ним дохідної маржі* слід почати з визначення рівня крос-коефіцієнта. Скористаємось формулою 2.3 та аналітичною таблицею 2.15.

Таблиця 2.15 – Розрахунок та динаміка крос-коефіцієнта АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022- 2021
1. Активи робочі, млн. грн.	59093,0	63597,8	86251,7	94613,2	126525,2	4504,8	22653,9	8361,5	31912
2. Сумарні зобов'язання, млн. грн.	62109,7	69736,3	94277,8	110656,4	149085,4	62109,7	24541,5	16378,6	38429
3. Крос-коефіцієнт	1,05	1,10	1,08	1,16	1,18	0,05	-0,02	0,08	0,02

Як бачимо, на тлі зростання робочих активів та сумарних зобов'язань зростає й крос-коефіцієнт, окрім 2020 року. Отже, на наступному етапі, необхідно провести розрахунок показника мертвої точки прибутковості за формулою 2.4. Для зручності розрахунків побудуємо аналітичну таблицю 2.16.

Таблиця 2.16 – Розрахунок та динаміка мертвої точки прибутковості АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021
1. Активи загальні, млн. грн.	73800,8	82905,8	107361,1	126431,8	166362,3	73800,8	82905,8	107361,1	126431,8
2. Активи недоходні, млн. грн.	15396,9	20092,7	25595,6	31921,5	40158,6	4695,8	5502,9	6325,9	8237,1
3. Витрати непроцентні, млн. грн.	6412,3	7591,5	7977,7	10562,9	16445,3	1179,2	386,2	2585,2	5882,4
4. Доходи непроцентні, млн. грн.	5034,1	5980,9	6126,5	7720,6	8609,4	946,8	145,6	1594,1	888,8
5. «Мертва точка» прибутковості банку, грн/грн	0,024	0,026	0,023	0,030	0,062	0,002	-0,003	0,007	0,032

Співставлення динаміки розраховані показники представимо у графічному вигляді за допомогою рисунку 2.6.

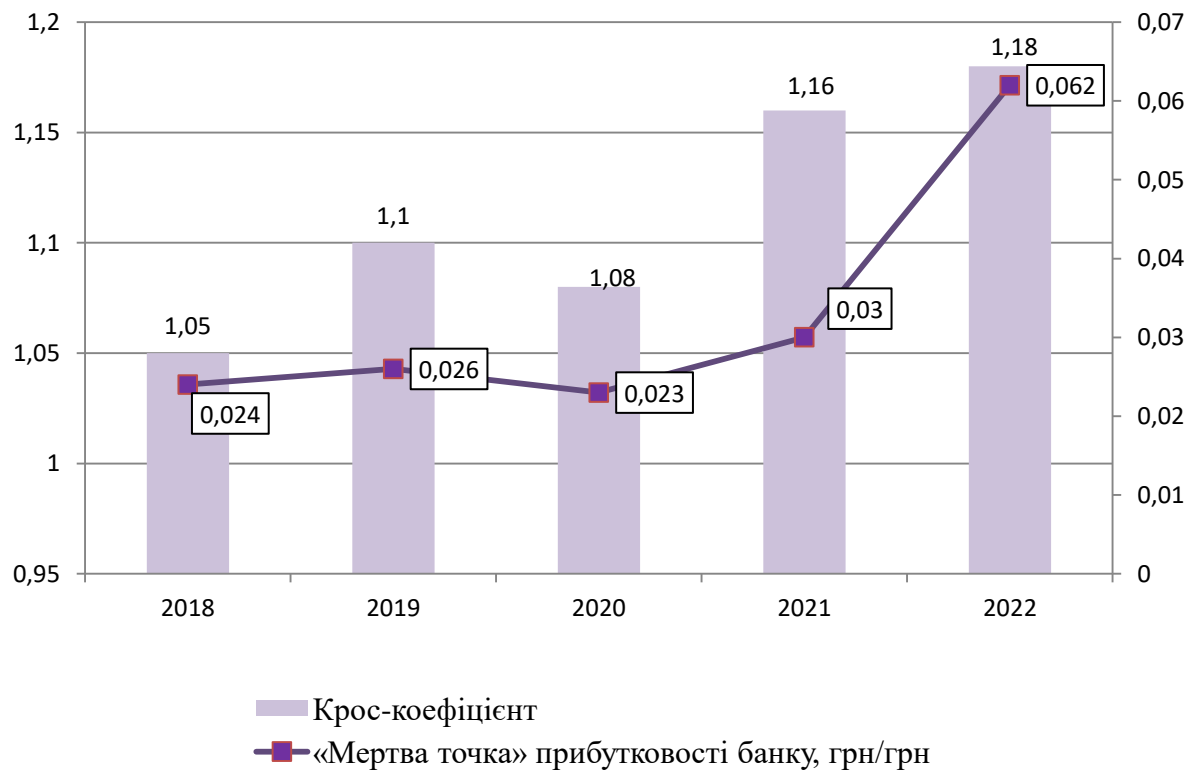

Рисунок 2.6 – Порівняння динаміки крос-коефіцієнта та «мертвої точки прибутковості» АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Отже, як свідчить динаміка представлених на діаграмі показників, їх зміна відбувається у прямій залежності. Таким чином, зроблене припущення про те, що рівень трансформації зобов'язань банку у робочі активи має здатність впливати на формування установою дохідної маржі, доведене. Іншими словами, чим вищою є трансформація зобов'язань у різні види робочих активів, тим вищою стає вартість ведення банківського бізнесу, зростає його залежність від непроцентних та комісійних доходів.

Таким чином, було проаналізовано показники фінансового стану АТ «Райффайзен Банк Аваль», виявлено вузькі місця в організації роботи банку. Особливо помітні зміни відбулися в політиці управління активами банку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ БАНКУ

3.1 Обґрунтування системного підходу в управлінні фінансовим станом банку

Вивчивши теоретичні положення щодо визначення сутності, методології оцінки та діагностики фінансового стану банківської установи можна дійти висновку, що пошук шляхів підвищення ефективності управління фінансовим станом банку має носити комплексний та системний характер. Незалежно від того, чи розглядається комплекс показників, систематизованих за групами, чи зводиться він до узагальнюючої рейтингової оцінки, фінансовий стан залежатиме від цілої низки факторів, що перебувають як в полі зору і контролю банківської установи, так і поза нею. Результативність та ефективність різних методик оцінювання фінансового стану зумовлена різницею у рівнях управління банком – як бізнесом, для конкретних власників, чи як структурною одиницею банківської системи. Увага регуляторних органів до фінансового стану банку зумовлюється виявленням причин для втручання чи посилення контролю з боку органів банківського нагляду з метою запобігання поширенню негативних тенденцій у банківській системі. Для керівництва банку вивчення фінансового стану банку дає можливість виявити напрями, в яких діяльність банку потребує розробки та застосування певних заходів щодо усунення виявлених недоліків.

Специфіка організації банківництва зумовлена тим, що банк працює із рухом грошових коштів та їх обслуговування, забезпечуючи зручність для клієнтів та беручи участь у організації грошового обороту в цілому у економічній системі. Для банку важливі не лише аспекти фінансового забезпечення діяльності, а й усі процеси, які в організаційному та управлінському плані дозволяють цього досягати. Системність в організації управління фінансовим станом банку свідчить про те, що всі аспекти банківської діяльності є важливі.

Також слід відзначити, що стабільність сучасного стану банківської системи забезпечена через зовнішні канали – державне регулювання з боку НБУ та підтримку України з боку міжнародних партнерів, що дозволяє державі у цей складний період забезпечувати соціальні виплати й гарантії на тлі економічного падіння. Адже забезпечення дохідності банківської системи сьогодні забезпечують не операції кредитування реального сектору економіки, а ринок ОВДП та короткострокове споживче кредитування. Такі речі можуть спровокувати переки в фінансовій системі, що рано чи пізно позначиться на результатах роботи банків. Більшість регулятивних вимог щодо капіталізації банків, проведення їх стрес-тестування відкладено до закінчення дії періоду воєнного стану. За фактом проведеного аналізу уже помітні зрушення в бік погіршення фінансового стану АТ Райффайзен Банк Аваль». Загалом пом'якшення пруденційних вимог негативно позначається на забезпечення фінансової стійкості, адже кожна установа намагається використати ці пом'якшення з вигодою для себе. Тому вже нині слід приділяти більше уваги розробці заходів з підвищення ефективності управління фінансовим станом банку. Банк має мати не лише план заходів на випадок прояву тих криз, що ще не відбулися, як вимагає цього організація стрес-тестування. Зраз більш важливішим є розробка дій, що дозволять банкові втримати ринкову нішу та розвинути в ній. Адже вплив зовнішніх факторів на діяльність банку носить кумулятивний ефект – початок військового конфлікту на сході України, пандемія коронавірусу, гостра фаза війни, втрата активів та припинення діяльності на тимчасово окупованих територіях. Як відомо, в цілому система антикризових заходів спирається на фінансові інструменти управлінського впливу, структурні та операційні. Структурні та фінансові інструменти (прямі та непрямі) реалізують на рівні всієї банківської системи і як правило, застосовуються до всіх банків. Операційні інструменти залишаються в зоні відповідальності безпосередньо банку. Варто наголосити, що сьогодні методологія оцінювання фінансового стану та врахування його важливості інтегрується в комплекс зовнішнього моніторингу. Окремо слід відзначити, що в управлінні фінансовим станом банку вже давно

велися дискусії про необхідність забезпечення його фінансової стійкості, яка в сучасних умовах розширилася. Так, нова система оцінювання фінансового стану банків SREP: «базується на оцінці ризиків із урахуванням аналізу поточного стану банку, його стратегії, бізнес-моделі, а також розвитку та оцінки того, як поведе себе банк в майбутньому» [15]. Тобто оцінка ґрунтуватиметься на тому, яку бізнес-модель пропагує керівництво банку, у якому напрямі він прагне розвиватися. Тобто важливим підґрунтям для досягнення певного рівня фінансового стану буде те, чи має банк бачення, чи розробив банк власну бізнес-стратегію, чи відповідає вона його бізнес-моделі.

Такий підхід мало пов'язують із системою банківського маркетингу, що на нашу думку потребує більш ретельного розгляду. Певну увагу даному аспекту приділено І. Лютим та О. Солодкою, котрі зазначають зокрема таке: «...суттєві ознаки комерційного банку як суб'єкта фінансового ринку роблять забезпечення фінансової стійкості як умови отримання стабільних доходів найбільш важливою особливістю механізму банківського маркетингу» [22, с. 141]. Для вирішення проблеми управління фінансовим станом банку важливим є розуміння напрямків, за якими слід проводити дослідження. Згадані автори виділяють такі напрями [22, с. 142]: методологічний, який у найпростішому вигляді забезпечує управлінців інформацією про досягнутий рівень показників, статистичний, що ґрунтується на доступності джерел фінансової звітності та системний, який покликаний надати інформацію про граничні стани функціонування банку. Що стосується практичного впровадження системного підходу, то він забезпечить управлінців інформацією про циклічність розвитку явища, трендами, позитивними чи негативними відхиленнями.

Також, як було виявлено у процесі дослідження, на банки в Україні будуть оцінюватися на основі нової системи оцінювання фінансового стану SREP. Проведений у 2018 році аналіз показав слабкість невеликих банків. Як зазначають Л. Новікова, Т. Рудянова та А. Пушечнікова: «серед 40 середніх та малих банків більше ніж у половини фінансових організацій оцінки фінансового стану банків виявилися незадовільними. Поки основною проблемою для невеликих банків

залишається відсутність стратегії розвитку та, як результат, нежиттєздатність бізнес-моделі» [28, с. 108]. Пропонована НБУ класифікація бізне-моделей банківської діяльності представлена на рисунку 3.1.

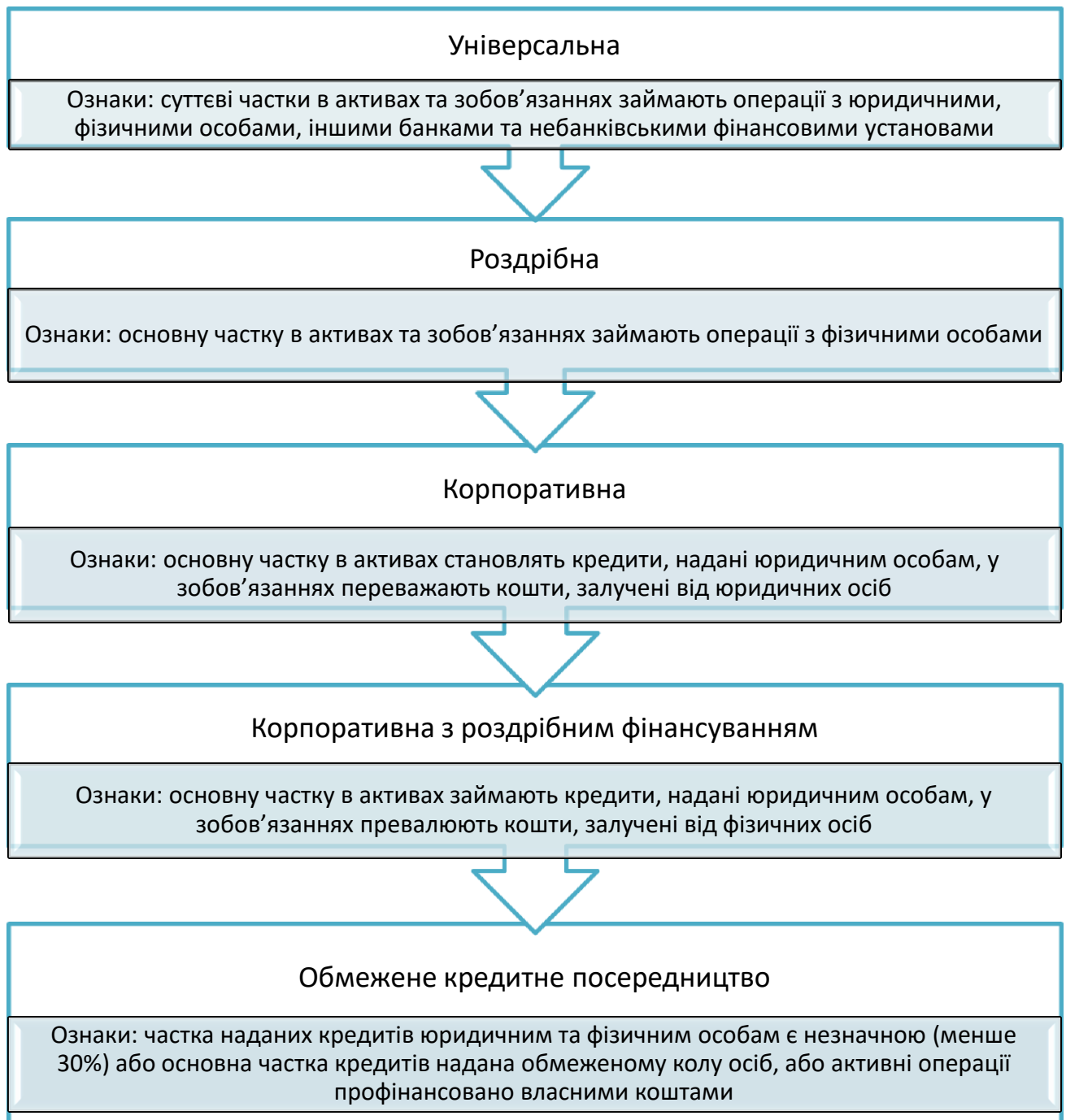

Рисунок 3.1 – Класифікація бізнес-моделей вітчизняних банків згідно системи оцінювання стану банків SREP

Зміна підходів регулятора до системи визначення фінансового стану банків змушує керівництво банку та управлінський персонал більш ретельно ставитись

до розробки дій та напрямів підвищення ефективності управління ним. З цих міркувань, формування уявлення про фінансовий стан банку як узагальнюючу оцінку чи характеристику потребує комплексного та системного підходу. Таким чином, організація системного підходу в управлінні фінансовим станом банку може бути представлена таким чином (див. рис. 3.2).

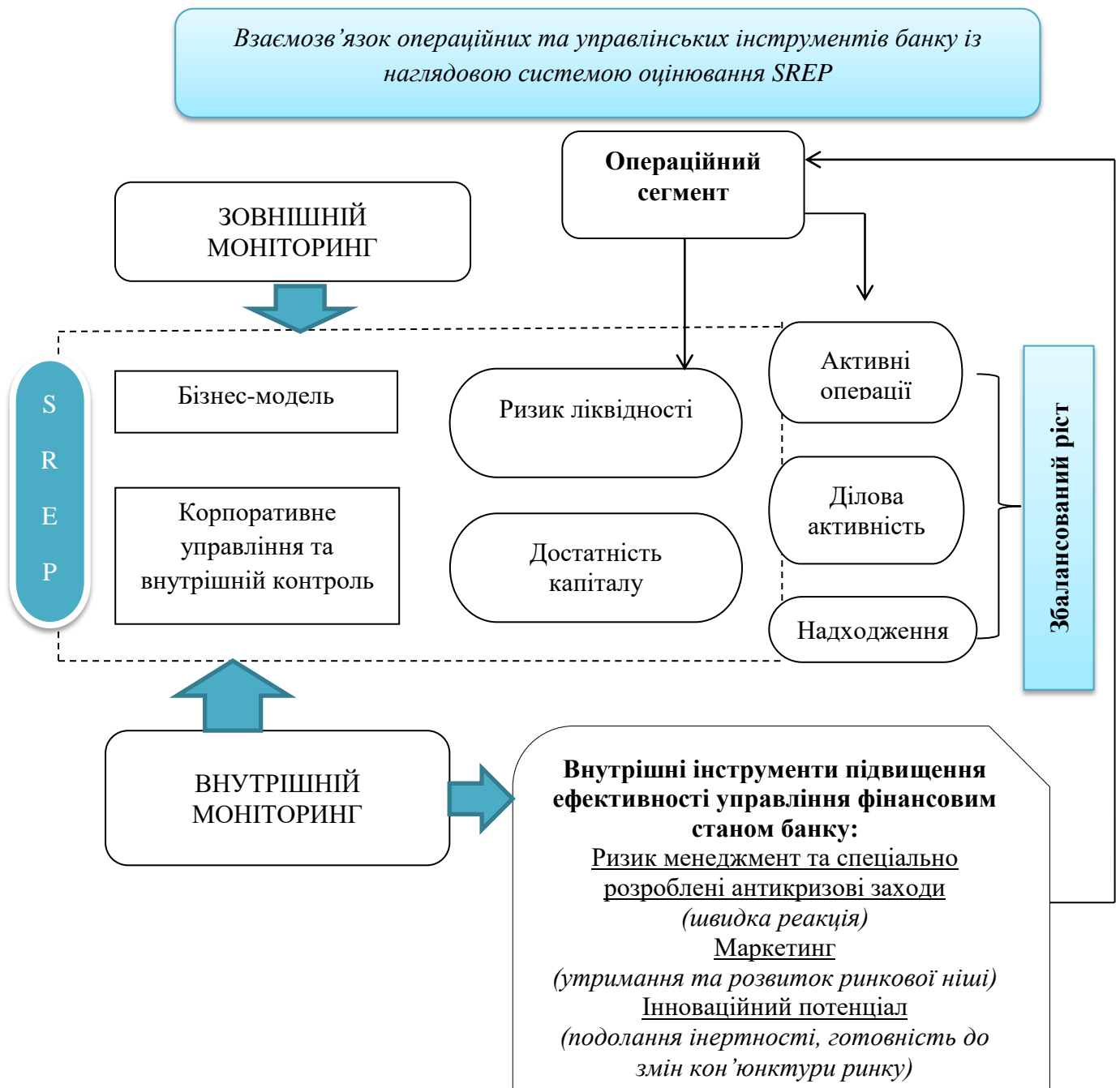

Рисунок 3.2 – Реалізація системного підходу в управлінні фінансовим станом банку *

* Авторська розробка

Отже, внутрішніми резервами в управління підвищенням фінансового стану банку є взаємозв'язок певних напрямів, сфокусованих на антикризове регулювання, систему маркетингових заходів та інноваційний підхід, оскільки саме з позиції активізації ділової активності можна досягти збільшення прибутковості, а отже забезпечити підґрунтя для підвищення фінансової стійкості та характеристики фінансового стану загалом.

3.2 Застосування критеріїв збалансованого зростання як спосіб підвищення ефективності управління фінансовим станом банку

Головним аспектом у забезпеченні результативності внутрішнього моніторингу фінансового стану банку є поєднання стратегії діяльної із операційною, як видно з рисунку 3.2. З точки зору забезпечення ефективності операційної діяльності, банк має приносити прибуток своїм власникам, не допускаючи ризику ліквідності, підтримуючи достатність капіталу, як цього вимагає регулятор. При цьому на забезпечення певного рівня фінансового стану банку впливатиме наявність у банку певних управлінських інструментів, пов'язаних із ризик-менеджментом, антикризовим менеджментом, системою маркетингу, а також інноваційним потенціалом у різноманітних проявах.

Важливим принципом, який дозволить банкові забезпечити стійкість фінансову, ліквідність, надійність та ділову активність є орієнтація його операційної діяльності на стійке, збалансоване зростання. Незбалансоване зростання загрожує банкові накопиченням системних ризиків, які на тлі нестійкої динаміки можуть призвести до порушення фінансової рівноваги, ввести банк у зону фінансової небезпеки. Незалежно від обраної стратегії, яка відповідає бізнес-моделі банку (див. рис. 3.1), важливо передбачити, насамперед, загальні критерії збалансованого зростання. Досягти корпоративного зростання можна кількома способами: органічним, через зростання внутрішньої прибутковості, неорганічним, через злиття та приєднання та фінансовим шляхом, через бухгалтерську дооцінку показників вартості бізнесу.

Для забезпечення стійкого корпоративного зростання банківської станова такого типу, більшою мірою підходить органічне зростання. Існує багато критеріїв корпоративного зростання, але базовим вважається прибуток. Проте результати досліджень, проведених А.С. Кушнірук значно розширюють погляди на пошук критеріїв корпоративного зростання. Такими сучасники критеріями можуть бути: «ріст, заснований на розширенні ринків», свобода «маневру та можливість впливу на ухвалення рішень у сферах бізнесу», «реалізація стратегії товарної диверсифікації», ріст показників «оцінки ділового успіху корпорацій», і на завершення «отримання прибутку, виплату дивідендів акціонерам, підвищення курсу цінних паперів» [кушн, .с. 124]. Адже «фінансові аналітики та інвестори оцінюють корпорації не лише за величиною прибутку, але й за потенціалом росту» [кушн, .с. 124].

Застосовуючи стратегію корпоративного зростання необхідно забезпечити її збалансованість. У найбільш загальному вигляді ця модель описується «золотим правилом економіки». Сутність моделі описано у таблиці Е.1 додатку Е. Для застосування такого підходу у практиці банку, слід замінити показник «обсяги продажу», адже це поняття суттєво відрізняється від принципів реалізації товарної продукції. Оскільки формування доходів банку принципово відрізняється від формування доходів промисловими корпораціями, то показник «темп зростання обсягів продажу» слід замінити на показник зростання обсягів доходу. Вихідні дані для проведення розрахунків представлено у таблиці Е.2 додатку Е. Результати розрахунків зведено у таблицю 3.1.

Таблиця 3.1 – Показники моделі збалансованого зростання АТ «Райффайзен Банк Аваль» у 2018-2022 рр.

Показники	Періоди				
	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Темп зростання прибутку	1,08	0,92	0,85	1,19	0,33
Темп зростання доходу	1,31	1,14	0,98	1,11	1,35
Темп зростання активів	1,10	1,12	1,29	1,18	1,32

Проведемо графічне співставлення розрахунків за допомогою рисунку 3.3.

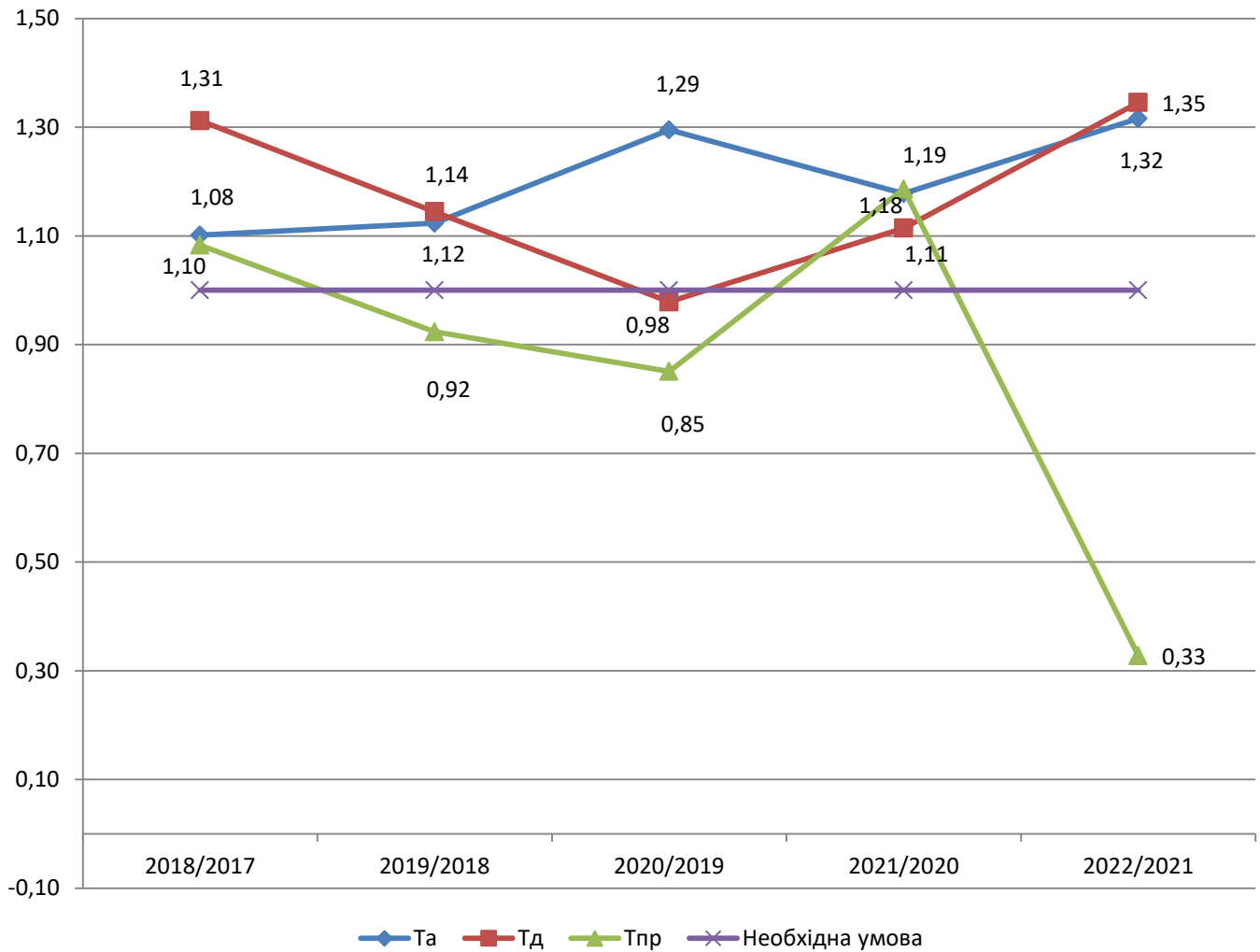

Рисунок 3.3 – Графічна модель збалансованості корпоративного зростання АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Перевірка на відповідність «золотому правилу» економіки для прогнозування росту: $T_{зр\ прибутку} > T_{зр\ доходу} > T_{зр\ активів} > 1$ представлена у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Перевірка моделі збалансованого зростання АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Умова	Періоди				
	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
$T_{зр\ прибутку} > T_{зр\ доходу}$	Не забезпечується	Не забезпечується	Не забезпечується	Забезпечується	Не забезпечується
$T_{зр\ доходу} > T_{зр\ активів}$	Забезпечується	Забезпечується	Не забезпечується	Не забезпечується	Забезпечується
$T_{зр\ активів} > 1$	Забезпечується	Забезпечується	Забезпечується	Забезпечується	Забезпечується
Необхідна умова	Виконується	Не виконується для Tпр	Не виконується для Tпр, Tд	Виконується	Не виконується для Tпр

Як бачимо, одержана динамічна характеристика розвитку банку з системного погляду свідчить про низьку ефективність бізнес-моделі банку, яка звісно нині потерпає від зовнішніх чинників, проте й у більш ранні періоди не демонструвала дотримання усіх необхідних умов стійкого зростання. Шляхи та способи формування прибутку банку потребують більш ретельного розгляду, адже рентабельність активів банку у 2022 році (*ROA*) досягла критичної межі у 1%, а рентабельність дохідних активів встановилась на найнижчому за увесь досліджуваний період рівні у 1,2%. Також у 2022 році темп зростання доходів перевищував темп зростання активів, проте несуттєво та незначно, й, можна стверджувати, що практично ці темпи вирівнялися.

Якщо підходити до вирішення проблеми декомпозиційно, поліпшення показників фінансового стану банку можна забезпечити через управління діловою активністю: підвищуючи активність у формуванні і розміщенні капіталу банку, ефективність використання активів та пасивів, швидкість обороту капіталу.

Концепція: «планування стабільного оптимального (чи раціонального) зростання вартості (цінності) банку» може бути побудована на моделі зростання активів банку, про що наголошено у посібниках І. Лютого та О. Солодкої, Н. Мостовенко та Т. Коробчук [22, с. 590; 25, с. 235]. За вказаним підходом програма зростання активів банку повинна ґрунтуватися з врахуванням: «здатності банку наростити капітал з погляду підвищення рентабельності активів (*ROA*); дивідендної політики банку; прибутку на акціонерний капітал (*ROE*); фінансового ризику, що є прийнятним (допустимим) для акціонерів; СПРЕДу (маржі) прибутку» [22, с. 590]. Показники, які необхідно врахувати під час прогнозування зростання банківських активів подано у таблиці Ж.1 додатку Ж.

Для здійснення прогнозних розрахунків побудуємо таблицю вихідних даних з певними застереженнями та обґрунтуваннями. Так, за базу для порівняння взято дані 2022 року. Зазначимо, що рішення про виплату дивідендів приймається на Річних Загальних зборах акціонерів. Згідно із даними фінансової звітності: «затверджено виплату дивідендів за привілейованими акціями в розмірі 700 тис. грн. за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року (2021 р.: 2 036 720 тис. грн. за

простими акціями та 700 тис. грн. за привілейованими акціями, за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року» [13, с. 58]. Таке зниження суми дивідендів було зумовлено недотриманням усіх вимог щодо використання акціонерами нерозподіленого прибутку, тому за 2022 рік дивіденди отримали лише власники привілейованих акцій. Врахуємо цю обставину при прогнозних розрахунках. Отже, загальна сума сплати дивідендів складала 2038,1 млн. грн., що становило 41,7% прибутку. У прогнозі передбачено різні варіанти зростання активів банку. У першому варіанті ріст прогнозується на підставі усереднених значень, отриманих за даними проведеного аналізу та представлених у таблиці 3.1. Враховуючи середньорічній ріст активів, у другому варіанті середнє значення приймемо в розмірі 19,8%, у першому – найменше з раніше досягнутих. При цьому середньорічна рентабельності активів сформувалася на рівні 4,3%. Проте досягнути такого рівня банкові не вдасться, з огляду на зниження ділової та економічної активності. Припустимо, що прибутковість активів задовольняє банк у на рівні не менше 2,0%, що буде передбачено за другим варіантом. Від цього значення спрогнозуємо обсяг чистого прибутку та інші показники. Прибутковість активів за першим варіантом визначимо через показник зростання чистого прибутку щонайменше на 50%. Активи дохідні складають 75-76% від загальних активів банку. Також у прогнозних розрахунках врахуємо, що в Україні спостерігається тенденція зниження вартості депозитів та доступність для суб'єктів таких форм інвестування як державні облігації, що може позначитись на скорочення ресурсної бази банку за рахунок зменшення депозитної складової зобов'язань, а отже й платних пасивів. З метою узагальнення даних зведемо прогнозні показники до аналітичної таблиці 3.2.

На основі представленої у таблиці Ж.1 додатку Ж методики обчислення показників, проведемо необхідні розрахунки та порівняємо одержані значення.

Визначення рентабельності активів:

$$ROA_B = 1598,7/166362,3 = 0,0093 (1,0\%);$$

$$ROA_{BI} = 2078,3/182998,5 = 0,013 (1,3\%).$$

Для підтримки моделі стійкого зростання необхідно, щоб відбувся приріст активів для забезпечення заданого рівня ROA. Такий ріст прогнозуємо орієнтуючись на середньорічний $T_{зр \text{ активів}}$:

$$ROA_{B2} = 3986,0/199302,0 = 0,02 \text{ (2\%)}.$$

Таблиця 3.2 – Вихідні дані та прогноз зростання активів, млн. грн.

Показник	Базовий варіант	Варіант 1	Варіант 2
1. Чистий прибуток (<i>EAR</i>)	1598,7	2398,1	3986,0
2. Активи банку (<i>ASS</i>)	166362,3	182998,5	199302,0
3. Дохідні активи (<i>EAR</i> × <i>ASS</i>)	126203,7	137248,9	151469,5
4. Фонд сплати дивідендів (<i>d</i>)	0,7	959,2	1594,4
5. Статутний капітал (<i>EQU</i>)	6154,5	6154,5	6154,5
6. Відсоткові доходи (<i>INC</i>)	14862,7	18578,4	25080,8
7. Відсоткові видатки (<i>EXP</i>)	2433,4	2920,1	3796,1
8. Підвідсоткові (платні) пасиви (<i>EXP</i> × <i>LIA</i>)	143480,0	157828,0	179393,6

Отже, забезпечення рентабельності активів полягатиме як в нарощуванні чистого прибутку, так і активів. Оскільки для забезпечення виконання вихідних умов коефіцієнт сплати дивідендів приймемо незмінним. В розрахунок візьмемо процент розподілу, визначений на основі даних 2021 року, до введення в дію регулятивних вимог:

$$DPR_{факт} = 2038,1/4877,6 = 0,417.$$

$$DPR_B = 0,7/255,1 = 0,003.$$

Таким чином, встановимо такий рівень для обох варіантів: $DPR = 0,4$.

Визначаємо рентабельність статутного капіталу:

$$ROE_B = 1598,7/6154,5 = 0,026 \text{ (26,0\%)};$$

$$ROE_{B1} = 2398,1/6154,5 = 0,3896 \text{ (39,0\%)};$$

$$ROE_{B2} = 3986,0/6154,5 = 0,6476 \text{ (64,8\%)}.$$

Як бачимо, рентабельність статутного капіталу зростає, оскільки відбувається зростання обсягу чистого прибутку при сталому розмірі статутного капіталу.

Розрахунок значень леверидж-фактору:

$$Lf_B = 166362,3/6154,5 = 27,0;$$

$$Lf_{B1} = 182998,5/6154,5 = 29,7;$$

$$Lf_{B2} = 199302,0/6154,5 = 32,4.$$

Отже, леверидж-фактор зростає, що означає зростання ризику акціонерів. Отже, для справедливості прогнозу можливо, наприклад, зафіксувати значення леверидж фактору на одному рівні для обох прогнозів. Тоді знову слід повернутися до попередніх розрахунків, що в теоретичній площині або змінить обсяг чистого прибутку або призведе до необхідності збільшення статутного капіталу.

На наступному етапі проведемо розрахунок показника *SPREAD*:

$$SPREAD_B = 14862,7/126203,7 - 2433,4/143480 = 0,1008 (10,8%);$$

$$SPREAD_{B1} = 18578,4/137248,9 - 2920,1/157828,0 = 0,1169 (11,7%);$$

$$SPREAD_{B2} = 25080,8/151469 - 3796,1/179393,6 = 0,1444 (14,4%).$$

Результати порівняння показників, що обґрунтовують ефективність обох варіантів представлено у таблиці 3.3.

Порівнюючи відхилення обох варіантів від базового значення розрахованих факторів зростання активів банку, видно, більш значущий приріст мають результати за другим варіантом. Єдине негативне значення полягає у зростанні леверидж-фактору. Проте це пояснюється сталістю розміру статутного капіталу банку. Будь-яке зростання активів підвищуватиме його.

Таблиця 3.3 – Порівняльна характеристика прогнозних показників зростання активів

Показник	Базовий варіант	Варіант 1	Варіант 2	Відхилення	
				Варіант 1 /Базовий	Варіант 2 /Базовий
1. Рентабельність активів (<i>ROA</i>), %	1,0	1,3	2,0	0,3	1,0
2. Коефіцієнт сплати дивідендів (<i>DPR</i>)	0,003	0,4	0,4	0,397	0,397
3. Рентабельність статутного капіталу (<i>ROE</i>), %	26,0	39,0	64,8	13,0	38,8
4. Фінансовий леверидж (<i>Lf</i>)	27,0	29,7	32,4	2,7	5,4
5. Маржа прибутку (<i>SPREAD</i>), %	10,8	11,7	14,4	0,9	3,6

Наступним етапом стане визначення раціональної міри максимально допустимого зростання активів банку у короткостроковому періоді:

$$G_{B1} = 0,3896 \times (1 - 0,4) = 0,21;$$

$$G_{B2} = 0,6476 \times (1 - 0,4) = 0,39.$$

Зменшивши коефіцієнт розподілу дивідендів можна визначати більш реальні обсяги приросту активів.

За методикою, представленою у додатку Ж розрахуємо раціональну міру максимально допустимого зростання активів банку у довгостроковій перспективі:

$$G_{B1} = [0,3896 \times (1 - 0,4)] / [1 - 0,3896 \times (1 - 0,4)] = 0,27;$$

$$G_{B2} = [0,6476 \times (1 - 0,4)] / [1 - 0,6476 \times (1 - 0,4)] = 1,01.$$

Отже, можливе довгострокове зростання обсягу активів, проте його варто порівнювати із показниками ефективності кредитної політики, адже можливе зростання проблемної заборгованості та кредитного ризику, а отже зменшення прибутку на формування резервів. Це ще раз доводить, що для прогнозування показників стійкого зростання при розробці заходів управління фінансовим станом потрібно застосовувати комплексний підхід.

ВИСНОВКИ

Результатом виконання кваліфікаційної роботи магістра стало розв'язання поставлених часткових теоретичних, методологічних та практичних завдань з забезпечення управління фінансовим станом банку та підвищення його ефективності.

З'ясовано сутність категорії «фінансовий стан банку», виявлено, що ця категорія є зведеною характеристикою комплексної діагностики фінансової діяльності банку на предмет відповідності функціонально-системним вимогам банківництва.

Представлено зведену характеристику та групування за видами сучасних методичних прийомів оцінювання фінансового стану банку. Виділено особливості розглянутих методик, їх призначення, переваги та недоліки.

Виявлено основні завдання управління фінансовим станом банку та обґрунтовано його основні принципи: відповідність нормативним вимогам, комплексний підхід до оцінювання, раціональний розподіл управлінських функцій, оперативність, системний характер управління.

Розроблено основні гіпотези дослідження фінансового стану АТ «Райффайзен Банк Аваль» та представлено основні методичні підходи до їх обґрунтування.

Виявлено тенденції зміни фінансового банківської системи України, місце і роль об'єкта дослідження на вітчизняному фінансовому ринку.

Здійснено аналіз у динаміці та подано оцінку груп основних показників основних показників та фінансових результатів діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль», що розкривають його фінансовий стан. Серед них показники фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності та рентабельності. Встановлено причини їх коливань та взаємозв'язки факторів впливу. Показники обчислено коефіцієнтним способом із застосування статистичних прийомів аналізу.

Виявлено, та доведено, що рівень концентрації кредитного портфеля впливає на ефективність управління фінансовим станом банку; зменшення

сталості ресурсної бази призводить до необхідності застосування стратегії хеджування ризиків та підтримки ліквідності; рівень трансформації зобов'язань банку впливає на ефективність формування ним дохідної маржі.

На основі дослідження сутності, методології оцінки та діагностики фінансового стану банку доведено необхідність застосування системного підходу в управлінні фінансовим станом банку. З метою для реалізації системного підходу в управлінні представлено схему взаємозв'язку операційних та управлінських інструментів банку з урахуванням зміни регулятивних підходів щодо оцінювання фінансового стану кредитних установ та реальної можливості розвитку кризових явищ в економіці.

Обґрунтовано підвищення ефективності управління фінансовим станом АТ «Райффайзен Банк Аваль» за напрямом побудови моделей збалансованого зростання та їх аналізу, а також вивчено раціональну міру збільшення активів з дотриманням сталості коефіцієнта виплати дивідендів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності: підручник / за ред. А. М.Герасимовича. Київ, 2006. 600 с.
2. Варцаба В. І., Заславська О. І. Сучасне банківництво: теорія і практика : навч. посіб. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
3. Варцаба В. І. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України та шляхи її зміцнення в умовах пандемії коронавірусу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»* 2021. № 1(57). С.107-113. URL: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2021.1\(57\).107-113](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2021.1(57).107-113) (дата звернення: 08.11.2023).
4. Варцаба В. І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка.* 2018. Вип. 1. С. 311-316. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2018_1_52. (дата звернення: 15.09.2023).
5. Васюренко О. В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посіб. К. : Знання, 2006. 463 с.
6. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2020. № 69. С. 217-228.
7. Вовчак О. Д., Єндоренко Л. О. Запровадження методології SREP для оцінки ризиків банків у системі фінансового моніторингу. *Фінанси: теорія і практика.* Матеріали XII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. К.: Національний авіаційний університет, 2021. С.183-185. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/54653> (дата звернення: 09.11.2023).
8. Вовчак О. Д., Руцишин Н. М. Банківська справа: навч. посіб. Львів: «Новий-світ 2000». 2008. 560 с.
9. Грудзевич У. Рейтингове оцінювання діяльності банків України на сучасному етапі. *Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві.* 2019. Вип. 3 (33). С. 102–109. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x3\(33\)2018164487](https://doi.org/10.18371/2221-755x3(33)2018164487). (дата звернення: 01.11.2023).

10. Дзюблюк, О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2009. 316 с. URL: <http://hdl.handle.net/316497/525> (дата звернення: 01.11.2023).

11. Довгаль Ю. С., Чамара Р. О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 3. С. 104-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2014_3_24. (дата звернення: 20.10.2023).

12. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2005. 714 с.

13. Звіт керівництва (Звіт про управління) та консолідована фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року. Офіційний сайт АТ РАЙФФАЗЕН БАНК. URL: <https://raiffeisen.ua/documents/zviti-banku/richni-zviti> (дата звернення: 15.09.2023).

14. Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Управління фінансовою стійкістю банків : підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.

15. Здійснено перехід до єдиної процедури наглядових перевірок та оцінки SREP. Назва з екрану. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zdiysneno-perehid-do-yedinoyi-protseduri-naglyadovih-perevirok-ta-otsinki-srep>. (дата звернення: 08.11.2023).

16. Корженко К. А. Підходи до класифікації факторів, що впливають на стійкість банківської установи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2015. Вип. 12(1). С. 191-195 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_12\(1\)__49](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_12(1)__49). (дата звернення: 15.09.2023).

17. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2008. 486 с.

18. Куцик П.О., Миронов Ю.Б., Башнянин Г.І. Рейтингування діяльності банківських установ як інструмент стабілізації національної економіки : монографія. Львів: Ліга-Прес, 2017. 271 с. URL:

<https://kerivnyk.info/rejtynguvannya-diyalnosti-bankivskyh-ustanov> (дата звернення: 20.10.2023).

19. Кушнерук А. С. Моделі, інструменти та стратегії корпоративного зростання в економіці України. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 122-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_9_17. (дата звернення: 29.11.2023).

20. Лачкова В. М., Лачкова Л. І., Шевчук І. Л. Фінансовий менеджмент в банку: навч. посіб. Х.: Видавець Іванченко І. С. Знання, 2017. 180 с.

21. Лисенок О. В. Теоретичний аналіз міжнародних систем оцінки фінансового стану банків. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнар. зб. наук. праць*. Житомир : ЖДТУ, 2019. Вип. 1 (42) С. 42–47.

22. Лютий І. О., Солодка О. О. Банківський маркетинг: підручн. К.: Центр учбової літератури, 2010. 776 с.

23. Малахова О. Л., Михайлюк Р. В. Управління фінансовою стійкістю банків: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2011. 300 с.

24. Методика фінансового скорингу банків від YouControl. Назва з екрану. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/financial-scoring/method-bank/> (дата звернення: 01.11.2023).

25. Мостовенко Н. А., Коробчук Т. І. Кредитний менеджмент: навч. посіб. Луцьк. Волиньполіграф^{TM}. 2016 280 с.

26. Неізнана О., Шишов В. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану банків України. *Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2009. № 1-2. С. 41-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gcru_2009_1-2_7. (дата звернення: 01.11.2023).

27. Новікова Т. В., Гриженко А. С. Сутність та стан рейтингового оцінювання банків в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 23. С. 630-638.

28. Новікова Л. Ф., Рудянова Т. М., Пушечнікова А. О. SREP-аналіз як сучасна система оцінки фінансової стійкості банків: вітчизняна практика.

Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №2 (68). С. 196 – 199. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4003> (дата звернення: 03.12.2023).

29. Огляд банківського сектору. Серпень 2023. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-08.pdf?v=6 (дата звернення: 29.11.2023).

30. Офіційний сайт АТ РАЙФФАЗЕН БАНК. <https://raiffeisen.ua/about/info> (дата звернення: 29.11.2023).

31. Прасолова С. П., Вовченко О. С. Банківські операції : навч. посіб. та практик. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 568 с.

32. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000р. / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (дата звернення: 09.10.2023).

33. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

34. Про затвердження Технічного завдання для здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2022 році. Рішення Правління НБУ. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_21012022_27-rsh (дата звернення: 05.10.2023).

35. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 06.08.2009 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

36. Рисін В. В., Біда А. П. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8731> (дата звернення: 20.10.2023).

37. Савченко Т. Г., Джолос А. В. Рейтингова оцінка банку як інструмент забезпечення прозорості його діяльності. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 32. С. 158–164. http://bses.in.ua/journals/2018/32_2018/31.pdf (дата звернення: 20.10.2023).

38. Сало І. В., Криклій О. А. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2021. 314 с.

39. Самородов Б. В., Семенцев Р. В. Сучасний стан і напрям розвитку діагностики фінансового стану банку. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство* / голов. ред. М.М. Палінчак. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. Вип. 4. С. 157–161. URL http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=Nvuumevcg_2015_4_39 (дата звернення: 01.11.2023).

40. Семенцов Р. В., Самородов Б. В. Діагностика фінансового стану банку: визначення ймовірності дефолту банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19(3). С. 40–44. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19\(3\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19(3)_10). (дата звернення: 20.10.2023).

41. Семенцов Р. В., Самородов Б. В. Опис бізнес-процесу діагностики фінансового стану банку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 2. С. 72-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_2_16. (дата звернення: 12.11.2023).

42. Сокиринська І. Г., Журавльова Т. О. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Дніпропетровськ : Пороги, 2016. 192 с.

43. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності : монографія / О. В. Дзюблюк, М. Д. Алексеєнко, В. В. Корнеєв [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 298 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/19043> (дата звернення: 20.10.2023).

44. Фінансовий менеджмент у банку. Навч. посіб. / Журавльова Т. О., Макаренко Ю. П., Турова Л. Л., Сірко А. Ю. Дніпро: Пороги, 2021.

45. Шмиголь Н. М., Касянок М. А. Управління фінансово-економічною стійкістю комерційного банку в умовах економічної конкуренції. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 19. С. 379–385. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/65.pdf. (дата звернення: 01.11.2023).

ДОДАТКИ